

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**VERMOGENSRECHTELIJKE GEVOLGEN VAN HET
ONGEHUWD SAMENLEVEN:
Een vergelijkend onderzoek tussen Suriname en Nederland**

Thesis ter verkrijging van de graad van Master of Laws (LL.M.)

Masteropleiding Surinaams Recht
Waterval Nataly M.
Begeleider: Mr. dr. Maya Manohar
Paramaribo, december 2025

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**VERMOGENSRECHTELIJKE GEVOLGEN VAN HET
ONGEHUWD SAMENLEVEN:
Een vergelijkend onderzoek tussen Suriname en Nederland**

Thesis ter verkrijging van de graad van Master of Laws (LL.M.)

Masteropleiding Surinaams Recht
Waternal Nataly M.
Begeleider: Mr. dr. Maya Manohar
Paramaribo, december 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord

Lijst met afkortingen

Inleiding	1
Probleemstelling.....	2
Doel van het onderzoek.....	4
Maatschappelijke relevantie.....	4
Wetenschappelijke relevantie.....	4
Methode van onderzoek	4
Thesisopbouw.....	5
1. Het ongehuwd samenleven	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Het begrip ongehuwd samenwonen	6
1.3 Internationale en nationale bescherming van ongehuwde samenlevingsvormen.....	10
1.4 Ongehuwde Samenlevingsvormen in Suriname	14
1.5 Tussenconclusie	18
2. De vermogensrechtelijke gevolgen van informeel samenlevende partners in Suriname	20
2.1 Inleiding	20
2.2 Het wettelijk vermogensstelsel van ongehuwd samenwonen in Suriname.....	20
2.3 Vermogensrechtelijke gevolgen van het informeel samenwonen in Suriname	26
2.4 Tussenconclusie	36
3. Vermogensrechtelijke gevolgen bij het ongehuwd samenwonen in Nederland	38
3.1. Inleiding	38
3.2. Informeel samenlevende partners in Nederland.....	38
3.3. Wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Nederland.....	39
3.3.1 De vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen.....	41
3.4. Het geregistreerd partnerschap.....	43
3.4.1 Het wettelijk vermogensstelsel en de rechtsgevolgen van geregistreerde partners	45
3.5. Tussenconclusie	46
4. Vergelijkende analyse tussen Suriname en Nederland	48
4.1 Inleiding	48
4.2 Vergelijkende Analyse	48
4.3 Tussenconclusie	55

Conclusie

Aanbevelingen

Bronvermelding

Bijlage 1

Voorwoord

Deze thesis is geschreven als onderdeel van de masteropleiding Surinaams recht aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Het onderwerp van mijn afstudeerthesis is “Vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenleven: Een vergelijkend onderzoek tussen Suriname en Nederland”.

In Suriname is er weinig documentatie en jurisprudentie met betrekking tot de vermogensrechtelijke gevolgen van ongehuwd samenleven. Nederland daarentegen heeft een meer liberale benadering van ongehuwd samenleven, waardoor er ook meer literatuur en jurisprudentie over dit onderwerp beschikbaar is.

Op 1 mei 2025 is het Nieuwe Burgerlijk Wetboek in werking getreden, waarin het concubinaat voor het eerst wettelijk is erkend als ongehuwde samenlevingsvorm, waarbij er enkele bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot vermogensrechtelijke aspecten voor personen die langdurig ongehuwd samenwonen. Het oude Surinaams Burgerlijk Wetboek bevatte deze bepalingen niet. Het Burgerlijk Wetboek is afgestemd op het Nederlandse, Arubaanse, Curaçaose, Sint-Maartense en BES-BW (de zogenaamde Caribische BW's). Hierdoor is er een betere aansluiting op de jurisprudentie van deze rechtsgebieden. Op grond hiervan heb ik in dit onderzoek, door middel van een juridische vergelijking met Nederland, een analyse gemaakt van het wettelijke stelsel en de regels betreffende de erkenning en de vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen binnen beide rechtssystemen.

Mijn oprechte dank gaat uit naar iedereen die heeft bijgedragen om dit onderzoek waardevol te maken. In het bijzonder wil ik mijn begeleider, mr. dr. Maya Manohar en de meelezers, mr. J. Foort en mr. A. Kandhai-Getrouw, hartelijk bedanken voor hun inzichten en waardevolle begeleiding gedurende dit traject. Tot slot ben ik mijn gezin enorm dankbaar voor hun onvoorwaardelijke steun gedurende mijn studietijd, wat mij in staat heeft gesteld mijn academische reis met succes af te ronden.

Nataly Waterval

Paramaribo, december 2025

Lijst van afkortingen

APW:	: Algemeen Pensioenwet 2014
Art.	: Artikel
AVRM	: Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens
BW	: Surinaams Burgerlijk Wetboek 2024
EVRM	: Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
CBB	: Centraal Bureau voor Burgerzaken
CEDAW	: Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen
Gw	: Grondwet van Suriname
HR	: Hoge Raad der Nederlanden
HvJ	: Hof van Justitie
IVBPR	: Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke rechten
Jo.	: Juncto
MvT	: Memorie van Toelichting
NedBW	: Nederlands Burgerlijk Wetboek
PW	: Nederlandse Pensioenwet

Inleiding

Het ongehuwd samenwonen dat ooit als buitengewoon werd beschouwd, is nu in verschillende landen en culturen gebruikelijk en sociaal geaccepteerd. Ook in Suriname is deze vorm van samenwonen gebruikelijk.¹ Er is in Suriname nooit een specifieke wet geweest die deze vorm van samenleven reguleerde. Het huwelijksvermogensrecht, dat ook wel relatievermogensrecht wordt genoemd en is vastgelegd in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek S.B. 2024 No. 164 (hierna: BW), is in beginsel van toepassing op gehuwden.² Het ontbreken van duidelijke wettelijke richtlijnen heeft geleid tot inconsistente juridische interpretaties, ongelijke behandeling van personen in vergelijkbare omstandigheden en heeft een situatie van kwetsbaarheid en onzekerheid gecreëerd, met name voor vrouwen, die vaak financieel afhankelijk waren van hun partner.

In het nieuwe Burgerlijk Wetboek 2024, dat op 1 mei 2025 in werking is getreden, zijn speciale bepalingen opgenomen voor personen die ongehuwd met elkaar samenwonen als waren zij gehuwd (de zogenaamde concubinaatsrelatie).³ Suriname erkent daarmee slechts een beperkt aantal vormen van samenwonen, wat zal leiden tot juridische conflicten en onzekerheid bij het oplossen van vermogensrechtelijke kwesties tussen personen die ongehuwd samenwonen. In Nederland is er een ruimere erkenning van buitenhuwelijkse relaties, namelijk het wettelijk (geregistreerd partnerschap) en informeel samenwonen. Suriname daarentegen kent een dergelijke juridische vorm van geregistreerd partnerschap niet.⁴

Suriname is op grond van diverse internationale verdragen waartoe het land zich heeft gecommitteerd, gehouden haar wetgeving waar nodig te herzien, teneinde discriminatie tegen te gaan en gelijke rechten te garanderen voor diverse samenlevingsvormen. Hiertoe behoren het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (hierna CEDAW) en het Internationaal Verdrag inzake burger- en politieke rechten (hierna IVBPR).⁵ Deze verdragen

¹ Baal 2008, p.150.

² M. A. Veira, 'Ongehuwd samenwonen. Een voorstel voor de wettelijke erkenning en bescherming van de buitenhuwelijkse gemeenschappelijke huishouding', *SJB*-december 2018/p.60.

³ Slechts de wetwijzigingen die van toepassing zijn voor ongehuwden en betrekking hebben de vermogensrechtelijke gevolgen van deze samenlevingsvorm zullen in dit onderzoek besproken worden.

⁴ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 125.

⁵ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 109.

voorzien niet expliciet in vermogensrechtelijke regelingen voor ongehuwde partners, maar leggen de lidstaten wel de verplichting op om verschillende gezinsvormen gelijke bescherming te bieden, binnen het kader van het recht op eerbiediging van het gezinsleven.⁶ Volgens *General Comment 16* moet het begrip gezin in artikel 17 IVBPR zo ruim mogelijk worden geïnterpreteerd, zodat alle gezinsvormen in een bepaalde samenleving dit recht toekomt. Daarnaast biedt artikel 23 IVBPR bescherming aan gezinnen, zowel binnen als buiten het huwelijk. Volgens artikel 3 IVBPR kan er zelfs bij het ontbreken van een formeel huwelijk sprake zijn van een gezin.⁷ Dienovereenkomstig moeten lidstaten dezelfde vermogensrechten en plichten toekennen aan personen die ongehuwd samenwonen.

Het recht op een gezinsleven is ook expliciet vastgelegd in artikel 12 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) en artikel 17 van het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM). Deze verdragen vormen een internationaal wettelijk kader, dat Staten verplicht om het recht op een gezinsleven te beschermen en te waarborgen.

Op grond van artikel 106 GW hebben de direct werkende bekendgemaakte verdragsbepalingen een directe werking op nationaal niveau. Als gevolg hiervan hebben in Suriname, met name de verdragsbepalingen van het IVBPR, een directe werking binnen het Surinaamse rechtssysteem. Suriname dient in het verlengde hiervan dezelfde (vermogens)rechten toe te kennen aan personen die ongehuwd samenwonen.⁸ Voor de wijziging van het BW is daarom aansluiting gezocht bij voormelde internationale mensenrechtenverdragen, waaronder het IVBPR en het AVRM.

Probleemstelling

Zonder adequate wettelijke bepalingen die specifiek gericht zijn op ongehuwde partners, kunnen deze personen zich in een onzekere positie bevinden als het gaat om vermogen en verdeling van eigendommen. Dit betekent dat gezamenlijk verkregen bezittingen tot geschillen kunnen leiden als de relatie verbreekt, vooral als een van de partners financieel meer heeft bijgedragen of als er

⁶ Artikel 17 IVBPR.

⁷ Baal 2018, p. 19-20.

⁸ Artikel 17 IVBPR.

een gebrek is aan duidelijke documentatie over de eigendom van een goed. Er zijn enkele precedentes waarin rechtbanken (zowel in Suriname als in Nederland) de bijdrage van beide partners hebben erkend in geschillen over de verdeling van onroerend goed.⁹ De Nederlandse rechtspraak heeft in verschillende overwegingen uitspraken gedaan met betrekking tot de verdeling van vermogen tussen ongehuwden. Op grond hiervan zal een vergelijkend onderzoek met het Nederlandse relatievermogensrecht bijdragen aan de toetsing en mogelijke hervorming van het juridisch kader van het relatievermogensrecht van samenlevende partners in Suriname. Naar aanleiding hiervan luidt de centrale onderzoeksvraag als volgt:

“Wat zijn de vermogensrechtelijke gevolgen voor de verschillende ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname en Nederland en op welke gebieden is er hervorming van wetgeving noodzakelijk?”

Ter beantwoording van de centrale onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat houdt het begrip “ongehuwd samenwonen” in en op welke manier is de bescherming van deze samenlevingsvormen binnen het nationaal en internationaal recht gewaarborgd? Welke ongehuwde samenlevingsvormen kent Suriname?
- Wat houdt het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Suriname in? Op welke vormen van het “ongehuwd samenwonen” is dit stelsel van toepassing? Welke vermogensrechtelijke gevolgen en mogelijkheden heeft het wettelijk vermogensstelsel voor verschillende ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname?
- Wat houdt het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Nederland in? Op welke vormen van het “ongehuwd samenwonen” is dit stelsel van toepassing? Welke vermogensrechtelijke gevolgen en mogelijkheden heeft het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Nederland?
- Welke wijzigingen zijn noodzakelijk binnen het Surinaams recht, opdat voor alle samenlevingsvormen op een juridisch verantwoorde wijze gelijke rechten toekomen op het gebied van het familievermogensrecht?

⁹ HR 10 mei 2019, NJ 2019/248.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan op welke gebieden samenlevende partners bij de verdeling van vermogensrechten zijn uitgesloten van de wettelijke bescherming die echtgenoten genieten.

Maatschappelijke relevantie

Het is gebleken dat Surinamers die ongehuwd samenwonen vaak niet stilstaan bij de vermogensrechtelijke gevolgen van deze vorm van samenwonen. Dit onderzoek kan daarom inzicht verschaffen, in de vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen en samenlevende partners informeren over de rechtsbescherming die het nieuwe Burgerlijk Wetboek op dit gebied biedt. Daarnaast moet dit onderzoek bijdragen aan de bewustwording van het belang van het treffen van maatregelen (zowel juridische als niet-juridische) om ervoor te zorgen dat de verschillende ongehuwde gezinsstructuren in Suriname adequaat worden beschermd.

Wetenschappelijke relevantie

Het waarborgen van gelijke rechten voor zowel gehuwde als ongehuwde relatievormen is een verantwoordelijkheid van Staten die partij zijn van de verschillende internationale verdragen hieromtrent. Op basis hiervan moeten Staten de nodige wettelijke maatregelen treffen om de rechten en plichten die voor partners en echtgenoten voortvloeien uit het familievermogensrecht te waarborgen. Dit onderzoek kan bijdragen aan de bestaande literatuur over het familie- en vermogensrecht. Bovendien zal het niet alleen de rechtswetenschap ten goede komen, maar ook beleidsmakers bij het ontwikkelen van wet- en regelgeving in dit kader.

Methode van onderzoek

Om de hoofdvraag te beantwoorden is literatuuronderzoek uitgevoerd en zijn er diverse rechtsbronnen geraadpleegd. In dit kader zijn nationale en internationale regelgeving,

jurisprudentie en literatuur bestudeerd. Deze rechtsbronnen zijn essentieel voor het toetsingskader van de gevolgen van het (relatie)vermogensrecht voor de verschillende ongehuwde partnerrelaties in Suriname. Daarnaast is er vergelijkend onderzoek gedaan met Nederland aan de hand van jurisprudentie, wetgeving en literatuur. Nederland heeft een breder rechtstelsel en meer rechtsbronnen op het gebied van familievermogensrecht. Ook binnen de vaste rechtspraak hebben Nederlandse rechters diverse overwegingen gemaakt over de vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen. De resultaten van het vergelijkend onderzoek zijn gebruikt om de noodzaak van hervorming van het vermogensrecht voor samenlevende partners in Suriname te beoordelen en aanbevelingen te doen. Om de noodzaak van hervorming te beoordelen, is ook gekeken naar de internationale normen voor de bescherming van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel in het familievermogensrecht in Suriname.

Thesis Opbouw

In hoofdstuk 1 wordt het begrip ongehuwd samenwonen en de verschillende ongehuwde samenlevingsvormen die in Suriname voorkomen omschreven. Daarnaast wordt de bescherming van informele samenlevingsvormen in het familievermogensrecht besproken aan de hand van een toets op verenigbaarheid met nationaal en internationaal recht.

Hoofdstuk 2 behandelt het huidige wettelijk vermogensstelsel voor informeel samenwonende partners in Suriname, de toepassingsgebieden, de rechtsgevolgen en de knelpunten in het huidige wettelijk kader.

Hoofdstuk 3 rechtsvergelijkend onderzoek naar alternatieve rechtsbescherming die ruimere wetgeving biedt voor de vermogensrechten van samenwonende partners.

Hoofdstuk 4 onderzoekt aan de hand van een rechtsvergelijkende analyse welke wijzigingen in het Surinaamse recht nodig zijn om alle (buitenhuwelijkse) samenlevingsvormen gelijke rechten te geven op het gebied van het familievermogensrecht. Er worden ook aanbevelingen gedaan voor de erkenning en bescherming van deze partners.

Elk onderzoek eindigt met een conclusie en aanbevelingen voor de hervorming van het huidige familievermogensrecht voor informeel samenlevende partners.

1. Het ongehuwd samenleven

1.1 Inleiding

Het ongehuwd samenleven komt in veel delen van de wereld voor, vooral nu de maatschappelijke verhouding tussen het huwelijk en relaties verandert. Deze vorm van samenleven kan aanzienlijk variëren, afhankelijk van culturele, juridische en persoonlijke factoren.¹⁰ Het ongehuwd samenleven komt ook veel voor in Suriname. Door de overgang van het traditionele huwelijksleven naar informeel samenleven is het begrijpen van de specifieke kenmerken van deze samenlevingsvorm een belangrijk onderzoeksgebied geworden. In dit hoofdstuk wordt in de eerste paragraaf (paragraaf 1.2) aangegeven wat de feitelijke en juridische betekenis is van het begrip ongehuwd samenwonen. Paragraaf 1.3 behandelt de bescherming van deze samenlevingsvormen in het internationaal recht. Paragraaf 1.4 beschrijft de in Suriname bekende vormen van samenwonen. Tevens wordt aangegeven in hoeverre deze wettelijk erkend zijn.

1.2 Het begrip ongehuwd samenwonen

De literatuur met betrekking tot het ongehuwd samenleven of samenwonen omvat verschillende standpunten over hoe deze relatievorm gedefinieerd en geconceptualiseerd moet worden. Het ongehuwd samenwonen wordt dan ook door verschillende auteurs vanuit verschillende perspectieven benaderd, waarbij ieder deze buitenechtelijke samenleving op zijn of haar eigen manier verklaart. De meeste auteurs geven geen definitie van het begrip, maar beschrijven de kenmerken ervan. In deze paragraaf worden zowel de feitelijke als de juridische betekenis van dit begrip toegelicht.

De feitelijke betekenis

Er is geen eenduidige omschrijving of definitie voor de feitelijke betekenis van het ongehuwd samenwonen. Enkele van de omschrijvingen luiden als volgt: Chaney verwijst het *feitelijk*

¹⁰ Demografische Statistieken 2013-2016, Publicatie augustus 2017, <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2019/09/DEMOGRAFISCHE-DATA-2013-2016.pdf>, geraadpleegd 27 november 2024.

ongehuwd samenwonen naar de situatie waarin twee partners in hetzelfde huis wonen, maar niet wettelijk met elkaar verbonden zijn.¹¹ Kraan beweert dat het ongehuwd samenwonen inhoudt dat twee personen, van verschillend of gelijk geslacht, feitelijk samenleven, terwijl de wet hier geen bijzondere aandacht aan besteedt, met uitzondering van enkele regels over erfbelasting en erfrecht.¹² Het belangrijkste kenmerk van deze twee definities is het feitelijk samenwonen. Het gaat niet om een formele overeenkomst, een religieuze ceremonie of een juridisch document dat het samenwonen formaliseert. Het gaat om een gemeenschappelijk onderkomen, de onderlinge verhouding en de wederzijdse verbintenis (vaak stilzwijgend) om samen een leven op te bouwen. Een belangrijke voorwaarde is dat er daadwerkelijk sprake is van samenwoning.

Veira definieert het ongehuwd samenleven als het samenwonen van twee ongehuwde personen die al dan niet een familierelatie met elkaar hebben en een gemeenschappelijke huishouding voeren. Ze benadrukt de voorwaarde van een gemeenschappelijk huishouden. De samenwoners hebben dus een intieme relatie en voeren ook een gemeenschappelijk huishouden, maar zijn niet met elkaar getrouwd.¹³ Primair is dat de samenwoners in één huis wonen, dat tevens hun hoofdverblijf is, en dat zij zowel financiële als immateriële kosten en bijdragen van het huishouden delen, zonder met elkaar getrouwd te zijn. Kraan e.a. definiëren het ongehuwd samenwonen, als *“het feitelijk samenwonen door twee personen van hetzelfde of verschillend geslacht waar de wet geen aandacht aan besteedt”*.¹⁴ De Boer omschrijft het begrip *“informeel (of ongehuwd) samenwonende partners”*, als volgt: *“het ontbreken van een (formeel) huwelijk bij het op basis van een affectieve relatie samenwonen”*. In tegenstelling tot Veira stelt de Boer dat samenlevende familieleden niet onder het begrip vallen. Hij geeft als reden hiervoor aan dat er geen sprake is van een affectieve relatie en formele verbintenis tussen familieleden die samenwonen.¹⁵ Dit onderzoek beperkt zich daarom alleen tot informeel samenwonende partners. Deze omschrijvingen geven duidelijk aan dat er een fundamenteel verschil is tussen het ongehuwd samenwonen en het huwelijk; namelijk het ontbreken van de wettelijke verbondenheid. Dit leidt tot een gebrek aan automatische

¹¹ Chaney 2014, p. 218.

¹² Kraan e.a. 2017, p. 321.

¹³ M. Veira, 'Ongehuwd samenwonen. Een voorstel voor de wettelijke erkenning en bescherming van de buitenhuwelijkse gemeenschappelijke huishouding', *SJB* december 2018/p. 60.

¹⁴ Kraan e.a. 2017, p. 320.

¹⁵ J. De Boer, *Het Personen- en Familierecht van Suriname en de CAS-landen (Curacao, Aruba en Sint-Maarten)*, Boom 2024, p. 67.

rechtsbescherming. Daarom geniet het huwelijk over het algemeen meer wettelijke bescherming dan het ongehuwd samenwonen.

De juridische betekenis

Iedereen kan ongehuwd samenwonen zonder beperkingen en formaliteiten. De problemen ontstaan pas wanneer er rechtsgevolgen worden verbonden aan deze vorm van samenwonen. In dat geval is het van belang om te weten welke betekenis de wet geeft aan het bestaan van deze samenlevingsvorm, om de rechten en plichten van partners te kunnen vaststellen.

Het ongehuwd samenwonen wordt in *juridische zin* niet gedefinieerd, maar geconceptualiseerd aan de hand van begrippen als partner, informeel samenlevende en metgezel/levensgezel of middels specifieke juridische criteria die bepalen in welke gevallen ongehuwde partners zich kunnen beroepen op de rechten die doorgaans aan gehuwden worden toegekend.¹⁶ Dit komt doordat er vaak geen goede wettelijke basis is voor het informeel samenleven.¹⁷ Elke wet geeft specifiek aan welk begrip wordt gehanteerd bij het ongehuwd samenwonen en welke voorwaarden daaraan verbonden zijn. De juridische betekenis van het ongehuwd samenwonen verschilt per rechtsgebied.¹⁸ Zo bepaalt bijvoorbeeld de Canadese wet dat het ongehuwd samenwonen na één jaar een wettelijke status krijgt.¹⁹

In de Surinaamse wetgeving is er nog geen definitie of omschrijving voor het begrip ongehuwd samenwonen. In het BW heeft de wetgever in diverse wettelijke bepalingen voor de erkenning van het concubinaat, summier aangegeven wat de basisvoorwaarde is voor het ongehuwd samenwonen, namelijk *het samenleven als waren zij gehuwd*.²⁰ Het ongehuwd samenwonen wordt ook onder specifieke voorwaarden erkend in andere rechtsgebieden, zoals het pensioen- en huurrecht.²¹ Volgens de Wet Algemeen Pensioen 2014 (WAP) wordt het partnerpensioen niet alleen toegekend aan de echtgeno(o)t(e), maar aan de partner van een overleden deelnemer met

¹⁶ Schrama 2015, p. 193.

¹⁷ Schrama 2015, p. 193.

¹⁸ Schrama 2015, p. 193.

¹⁹ Marion Goussé & Marion Leturcq 2021, More or Less Unmarried. The Impact of Legal Settings of Cohabitation on Labour Market Outcomes, <https://docs.iza.org/dp14520.pdf>, geraadpleegd op 7 december 2024.

²⁰ Memorie van toelichting, Boek 4 Erfrecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 604.

²¹ Wet Algemeen Pensioenwet 2014, S.B. 2014, no. 113 en Wet van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling huurcommissie (S.B. 2020 No. 53).

wie deze een duurzaam gemeenschappelijk huishouden voerde.²² In de Huurwet woonruimte 2020 wordt de ongehuwde partner van de huurder van rechtswege erkend als medehuuder onder de volgende voorwaarden:²³

- De partners moeten ten minste twee opeenvolgende jaren een duurzame gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd;
- Beide partners moeten ingeschreven zijn in het bevolkingsregister op hetzelfde adres van de gehuurde woonruimte;
- De woonruimte moet de bedoelde partner tot hoofdverblijf strekken, ongeacht of de huur en verhuur voor dan wel na het aangaan van het partnerschap is aangegaan.

Maar geen van deze wetten bevat een specifieke omschrijving van het ongehuwd samenwonen. Dit leidt tot veel onduidelijkheid over wat de wetgever precies bedoelt met het “*samenleven als waren zij gehuwd*”.

Het samenleven als waren zij gehuwd

Zoals eerder aangegeven wordt het “*samenleven als waren zij gehuwd*” gebruikt als voorwaarde om het bestaan van het ongehuwd samenwonen vast te stellen. In de Nederlandse rechtspraak zijn in verschillende uitspraken voorwaarden vastgesteld om te beoordelen of aan deze voorwaarde wordt voldaan. Volgens het oordeel van het Nederlands Gerechtshof moet uit de feiten en omstandigheden voldoende blijken dat er sprake is van het “*samenleven als waren zij gehuwd*”.²⁴ Maar wat wordt precies als ‘voldoende’ beschouwd? Om deze vraag te beantwoorden, is de literatuur en de jurisprudentie geraadpleegd.

Volgens de jurisprudentie moet aan de volgende vier voorwaarden worden voldaan om het “*samenleven als waren zij gehuwd*” vast te stellen:²⁵

- Een duurzame affectieve relatie;

²² Artikel 1 sub g Wet Algemeen Pensioenwet 2014, S.B. 2014, no. 113.

²³ Artikel 9 lid 1 Wet van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling huurcommissie (S.B. 2020 No. 53).

²⁴ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 april 2020, ecli:nl: gharl:2020:3491. In deze zaak draaide het om de vraag of de man kon aantonen dat de vrouw en haar partner samenwoonden als ware zij gehuwd, conform artikel 1:160 NedBW.

²⁵ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 april 2020, ecli:nl: gharl:2020:3491.

- Samenwoning;
- Wederzijdse verzorging en
- Een gemeenschappelijke huishouding.

Deze voorwaarden worden vaak gebruikt door rechters om te beoordelen of er sprake is van het *samenleven als waren zij gehuwd*. Het vaststellen van deze voorwaarden kan echter ingewikkeld en moeilijk te verifiëren zijn.²⁶ Ze gaan verder dan alleen het fysiek samenwonen en vereisen ook een beoordeling van het gedrag en de onderlinge verhouding van de partners gedurende het samenwonen. Kraan stelt daarom dat het ongehuwd samenwonen gezien moet worden als een samengesteld geheel van feitelijke gedragingen.²⁷ In dit kader moeten zowel expliciete als impliciete handelingen van de partners in overweging worden genomen, evenals het bewijs dat deze handelingen ondersteunt. Bijvoorbeeld: welke afspraken zijn er gemaakt met betrekking tot de gemeenschappelijke kosten? Staan de partners op hetzelfde adres ingeschreven bij de burgerlijke stand? Al deze factoren zijn belangrijk voor het vaststellen van de voorwaarden om te beoordelen of er sprake is van het *“samenleven als waren zij gehuwd”*.²⁸

1.3 Internationale en nationale bescherming van ongehuwde samenlevingsvormen

Internationale bescherming

Er zijn geen internationale verdragen die het ongehuwd samenwonen expliciet regelen, maar wel verschillende instrumenten en jurisprudentie die de rechten van ongehuwden beschermen. Dit valt onder het recht op familie- en gezinsleven, dat verankerd is in diverse mensenrechtenverdragen.²⁹

Artikel 11 jo. 17 lid 2 AVRMB benadrukt het recht op bescherming van het privé-, familie- en gezinsleven. Hiermee wordt bedoeld dat personen ook met betrekking tot de samenstelling van

²⁶ M. A. Veira, 'Ongehuwd samenwonen. Een voorstel voor de wettelijke erkenning en bescherming van de buitenhuwelijkse gemeenschappelijke huishouding', *SJB* december 2018/p.60.

²⁷ Kraan e.a. 2017, p. 322.

²⁸ Schrama 2025, p. 191-192.

²⁹ Baal 2008, p. 158-159.

hun gezin niet gediscrimineerd mogen worden. Elke staat die in strijd handelt met deze bepalingen schendt daarmee het non-discriminatiebeginsel.³⁰

Twee andere belangrijke verdragsinstrumenten in dit kader zijn het CEDAW en het IVBPR. CEDAW heeft als doel het waarborgen van gelijke rechten en bescherming voor mannen en vrouwen binnen familie- en gezinsrelaties. Toch wordt dit verdrag vaker ingeroepen in kwesties die betrekking hebben op de erkenning van diverse gezinsvormen.

Conform artikel 2 CEDAW hebben individuen recht op gelijke behandeling binnen gezinsrelaties. In dit kader benadrukt de CEDAW General Recommendation No. 21 *“over Equality in Marriage and Various forms of family Relations that “de vorm en het concept van het gezin kunnen verschillen tussen Staten, en zelfs binnen gemeenschappen van eenzelfde Staat”, ongeacht welke vorm het gezin aanneemt, of het rechtssysteem, de religie, gewoonte of traditie van een land, dient de behandeling van vrouwen binnen het gezin, zowel wettelijk als privé, in overeenstemming te zijn met de beginselen van gelijkheid en rechtvaardigheid voor alle mensen, zoals vereist in artikel 2 van het Verdrag.”* Het doel hiervan is om gelijke rechten te waarborgen binnen alle vormen van gezinsleven en te voorkomen dat vrouwen in een bepaalde relatievorm, zoals het huwelijk, betere rechten en bescherming genieten dan vrouwen in andere relatievormen.³¹ Ook vrouwen in ongehuwde relatievormen hebben dus recht op dezelfde internationale bescherming en rechten. De verdragsbepalingen van de CEDAW erkennen niet alleen het recht op gelijke behandeling van vrouwen, maar ook hun afzonderlijke behoeften en ervaringen binnen de verschillende samenlevingsvormen.³²

Het recht op bescherming van het gezinsleven is ook in artikel 23 jo. 17 van het IVBPR vastgesteld. Lid 1 van dit artikel bepaalt dat het gezin de natuurlijke en fundamentele kern is van de samenleving en beschermd dient te worden door de Staat en maatschappij. Dit geeft aan dat het gezin niet slechts een sociale constructie is maar een natuurlijke entiteit die ondersteuning en bescherming vereist. Voorts wordt zowel op de Staat als de maatschappij een beroep gedaan om

³⁰ A. J. Saheblal, Discriminatieverbod Artikel 8 van de Grondwet nader bezien, *SJB* december 2018/p. 163.

³¹ Baal 2008, p.165.

³² Artikel 16 CEDAW.

een omgeving te creëren die een gezonde gezinsfunctionering bevordert.³³ Daarnaast verplicht artikel 2 lid 1 van het IVBPR staten om via de wet gelijke bescherming zonder discriminatie te bieden. Hiermee legt het IVBPR de verantwoordelijkheid bij Staten om beleid en wettelijke kaders te ontwikkelen die het gezinsleven ondersteunen en beschermen.³⁴

Nationale bescherming

De bescherming van het gezins- en familielevens is een fundamenteel recht, dat op nationaal niveau zijn basis vindt in artikel 17 jo 35 lid 1 van de Grondwet (Gw). Op grond van deze artikelen is de Staat Suriname gehouden voor het nodige te zorgen, zodat het gezin erkend en beschermd wordt.³⁵ Tegen de achtergrond van het recht op een gezinsleven ligt het discriminatieverbod dat is vastgesteld in artikel 8 Gw. Dit artikel luidt als volgt:

“1. Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

2. Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden.”³⁶

Uit de zinsnede “of enige andere status” kan worden afgeleid dat de opsomming niet limitatief is.³⁷ Het maakt niet uit of het gaat om een huwelijks- of buitenhuwelijks samenleving, of tussen personen van hetzelfde of verschillend geslacht. De Staat moet aan iedereen gelijke fundamentele rechten toekennen.

Voorts zijn de direct werkende bekendgemaakte verdragsbepalingen van het IVBPR bindend voor Suriname en moeten niet alleen worden erkend, maar ook worden geïntegreerd in de nationale wetgeving. Dit betekent dat bestaande wetgeving zo nodig aangepast moet worden, zodat burgers rechtstreeks een beroep kunnen doen op deze verdragsbepalingen via gerechtelijke procedures. In het kader van de herziening van het Burgerlijk Wetboek 2024 heeft daarom een toetsing

³³ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

³⁴ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

³⁵ Baal 2008, p. 159.

³⁶ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

³⁷ Baal 2008, p. 158.

plaatsgevonden aan de rechtstreeks werkende bepalingen uit het IVBPR. Voor personen die in een concubinaat leven, betekent dit dat hun rechten op gelijke behandeling en non-discriminatie nu sterker worden gewaarborgd. Zij kunnen zich beroepen op deze internationale mensenrechten als zij van mening zijn dat hun rechten geschonden zijn.

Het begrip ongehuwd samenwonen in de internationale verdragen

Het is opmerkelijk dat de bovengenoemde verdragen andere vormen van samenwonen naast het huwelijk niet expliciet noemen of definiëren. Hierdoor hebben Staten te maken met het ontbreken van een internationaal geaccepteerde definitie van wat precies een gezinsleven is.³⁸ Dit is te wijten aan de grote internationale verschillen in de interpretatie van het begrip familie, die voortkomen uit verschillende culturele, religieuze en sociale normen van verschillende gemeenschappen, Staten en regio's.³⁹ Wat in het ene land of binnen bepaalde gemeenschappen als familie wordt beschouwd, wordt in een ander land helemaal niet erkend. Het ontbreken van een uniforme definitie vormt een uitdaging voor de grensoverschrijdende erkenning van een ongehuwd gezin als fundamenteel recht.⁴⁰ Doordat de betekenis van het gezin kan verschillen tussen Staten en zelfs tussen gemeenschappen binnen een Staat, is het onmogelijk om een universele definitie aan dit begrip te geven.⁴¹ Desondanks stelt het VN-Comité dat wanneer een groep personen volgens wetgeving en gebruiken van een Staat als gezin wordt erkend, deze groep recht heeft op bescherming op basis van artikel 23 van het IVBPR.⁴²

Het definiëren van verschillende samenlevingsvormen is daarom aan individuele Staten overgelaten. Dit blijft echter een bron van discussie tussen Staten en mensenrechtenorganisaties, vooral wanneer het gaat om ongehuwde samenlevingsvormen, zoals de erkenning van relaties tussen mensen van gelijk geslacht.⁴³

³⁸ CEDAW General Recommendation No. 21 en General Comment No. 19 met betrekking tot artikel 23 van het IVBPR.

³⁹ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

⁴⁰ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

⁴² UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 juli 1990.

⁴³ Constitutioneel Hof Van de Republiek Suriname, Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof van artikel 80 Surinaams Burgerlijk Wetboek (zoals laatstelijk gewijzigd op 19 januari 2004 S.B. 2004 no. 25) op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke

1.4 Ongehuwde Samenlevingsvormen in Suriname

In Suriname zijn er verschillende ongehuwde samenlevingsvormen. Volgens de gegevens van het Algemeen Bureau voor de Statistiek is het percentage ongehuwde burgers gestegen van 53% bij de zevende volkstelling naar 58% bij de achtste volkstelling. De demografische statistieken van Suriname tonen bovendien aan dat in de periode 2013-2015 sprake was van een daling in het aantal huwelijken.⁴⁴ Het is op basis van deze cijfers echter niet vastgesteld om welke specifieke vormen van ongehuwde samenleving het gaat, noch of het informeel samenlevende personen betreft die samenwonen onder de voorwaarden zoals beschreven in hoofdstuk 1 met betrekking tot het *samenleven als waren zij gehuwd*. Er is geen adequate data aangetroffen om dit aspect concreet vast te stellen.

Tabel 1: 7de en 8ste Algemene Volkstelling

<u>Burgerlijke staat</u>	<u>Bevolking 12+ 7^{de} Algemene Volkstelling⁴⁵</u>	<u>Bevolking 15+ 8ste Algemene Volkstelling</u>
	<u>Aantal</u>	<u>Aantal</u>
Ongehuwd	198,521	229,348
Gehuwd	95,100	118,887
Gescheiden	9,158	12,753
Weduw(e)(naar)	12,700	16,301
Onbekend	58,807	15,582
<u>Totaal</u>	374,356	392,871

De meest bekende ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname zijn volgens de literatuur:⁴⁶

- Bezoek relaties;
- Concubinaat;

Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM)., <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2023/11/CH-03-d.d.-31-januari-2023.pdf>, geraadpleegd op 17 december 2024.

⁴⁴ Demografische data 2013-2016, Suriname in Cijfers no. 331/2017-05, Paramaribo Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Publicatie augustus 2017.

⁴⁵ Zevende Algemene Volks- en Woningtelling in Suriname 2005, Suriname in Cijfers no. 213-2005/02E, Paramaribo Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Publicatie augustus 2005.

⁴⁶ Baal 2008, p. 152.

- Traditionele en religieuze huwelijken;
- Samenleving tussen personen van gelijk geslacht.

Ad 1. Bezoek Relaties

Een bezoekrelatie is een samenlevingsvorm waarbij partners een intieme en effectieve band met elkaar hebben, zonder daadwerkelijk samen te wonen.⁴⁷ Deze relatievorm komt vaak voor in Suriname. Doordat de kernvoorwaarden voor het ongehuwd samenwonen in dit geval ontbreken, wordt het juridisch niet erkend. Hoewel er soms financiële afspraken worden gemaakt, met name wanneer er kinderen betrokken zijn, is er geen sprake van een gezamenlijk huishouden. Hierdoor kan er, vanuit juridisch perspectief, geen enkele wettelijke status of voorziening aan deze relatievorm worden toegekend.⁴⁸

Ad 2. Het concubinaat

Het concubinaat is afgeleid van het Latijnse woord “*concubinatus*”, wat staat voor een langdurige relatie waarbij een koppel samenwoont en een gezamenlijk huishouden voert zonder formeel getrouwd te zijn.⁴⁹ Historisch gezien heeft het concubinaat in veel culturen en samenlevingen bestaan. In Suriname is het een van de meest voorkomende samenlevingsvormen.⁵⁰ Hoewel het concubinaat al geruime tijd bekend is in Suriname, ontbrak tot voor kort enige juridische erkenning. Met de aanneming van het Surinaams Burgerlijk Wetboek is daarin verandering gebracht, aangezien het concubinaat officieel als samenlevingsvorm in de wet is opgenomen.⁵¹ Toch valt niet elke vorm van het ongehuwd samenwonen onder deze noemer.⁵² Voor juridische erkenning van het concubinaat als burgerlijke staat stelt de wetgever expliciet dat de informeel samenlevende partners moeten hebben samengeleefd als waren zij gehuwd.

Voorafgaand aan de erkenning in het BW werd deze samenlevingsvorm reeds in de Surinaamse jurisprudentie erkend. In deze zaak heeft de rechter, op basis van de kenmerken van het informeel samenleven, een pseudo-huweljksgemeenschap tussen de partners aangenomen en de regels van

⁴⁷ Baal 2008, p. 152.

⁴⁸ Baal 2008, p. 152.

⁴⁹ Vandenberghe 1970, p. 3.

⁵⁰ Jadnanansing 2015, p. 124.

⁵¹ Artikel 87a BW.

⁵² Jadnanansing 2015, p. 149.

het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen uit het huwelijk naar analogie toegepast op het informeel samenleven.⁵³

*Ad 3. Traditionele en religieuze huwelijken*⁵⁴

Traditionele en religieuze huwelijken zijn samenlevingsvormen die binnen een specifieke cultuur of religie worden erkend.⁵⁵ In het verleden had deze relatievorm geen officiële juridische status binnen het bredere burgerlijk recht van Suriname.⁵⁶ Het Surinaamse vermogensrecht kende daarom geen rechten of plichten toe aan traditionele en religieuze huwelijken op gebieden als eigendom, erfenis, voogdij over kinderen of alimentatie.

Hoewel er geen exacte cijfers beschikbaar zijn, is het binnen de gemeenschap algemeen bekend dat deze relatievorm veelvuldig voorkomt. Dit kan worden verklaard door de diversiteit van de traditionele gemeenschappen die er zijn.⁵⁷ Deze huwelijken verschillen van de wettelijk erkende huwelijken door de wijze waarop ze worden voltrokken. De huwelijksvoltrekking van een dergelijk huwelijk is gebaseerd op culturele waarden, spirituele overtuigingen en oude gewoonten en rituelen die afhangen van de specifieke gemeenschap waar de partners verbonden zijn.⁵⁸

Een religieus of traditioneel huwelijk, voltrokken door of in het bijzijn van een buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand (BAB), wordt tegenwoordig wettelijk erkend, en heeft dezelfde juridische status en gevolgen als een burgerlijk huwelijk. Voorwaarde hierbij is dat deze (bevoegde) ambtenaar de huwelijksakte opstelt en het registreert in de registers van het CBB.⁵⁹

In die gevallen waarbij een traditioneel of religieus huwelijk volgens religieuze of traditionele gebruiken, zonder de tussenkomst van een bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand is voltrokken, heeft het geen wettelijke status en valt deze samenleving onder de categorie informele samenlevingen. Er is wettelijk/juridisch geen sprake van een huwelijk en derhalve ook geen bewijs

⁵³ HvJ 19-6-1981, GR 11 026 (Etnel/Righters)

⁵⁴ Traditionele en religieuze huwelijken zijn niet hetzelfde als de artikel 135f BW-huwelijken conform de leer der godsdienstige gemeenschappen. Huwelijken conform de leer der godsdienstige gemeenschappen zijn sinds 1940 middels de Aziatische wetgeving in 1940 door de toenmalige Surinaamse gouverneur Kielstra wettelijk erkend.

⁵⁵ Baal 2008, p. 152-153.

⁵⁶ Baal 2008, p. 152-153.

⁵⁷ Baal 2008, p. 152.

⁵⁸ Baal 2008, p. 152.

⁵⁹ Artikel 1:44 jo. Artikel 1:68 lid 1 BW

van een tussen partijen gesloten huwelijksvereenkomst (huwelijksakte), aangezien het huwelijk niet in bijzijn van een BAB (Burgerlijke Stand Ambtenaar) heeft plaatsgevonden en dus ook niet is ingeschreven in het huwelijksregister.

Ad 4. Relaties tussen personen van gelijk geslacht

Relaties tussen personen van gelijk geslacht, ook wel LGBTQ+ personen genoemd, zijn ook onderdeel van de diverse samenlevingsvormen of relaties in Suriname. Nergens in de Surinaamse wetgeving, inclusief het huwelijksvermogensrecht, is er een rechtsgrond aangetroffen die het bestaan van deze relatievorm erkent. Ook de voorzieningen die in het nieuw BW zijn getroffen ten aanzien van concubinaat relaties, zijn niet van toepassing op de relatie van personen van gelijk geslacht die duurzaam met elkaar samenleven als waren zij gehuwd. Er ontbreekt specifieke wetgeving die vergelijkbare bescherming biedt aan relaties tussen personen van hetzelfde geslacht als die welke geldt voor heteroseksuelen.

Er zijn enkele bekende rechtspraken waarbij LGBTQ+ personen hebben getracht de juridische erkenning van hun samenleving te waarborgen. Op 31 januari 2023 werd door twee personen van gelijk geslacht een zaak aanhangig gemaakt bij het Constitutionele Hof (hierna: het Hof) in Suriname. Zij hadden na het aangaan van hun huwelijk in het buitenland een verzoek ingediend bij het CBB om dit huwelijk te laten registreren in de daartoe bestemde registers in Suriname. Dit verzoek werd echter door het CBB afgewezen. Naar aanleiding van dit besluit had hun verzoek bij het Hof betrekking op de toetsing van artikel 80 van het oude Burgerlijk Wetboek van Suriname (thans artikel 1:33 BW), dat monogamie voorschrijft, aan de grondwet en de mensenrechtenverdragen waar Suriname partij bij is.

Recentelijk heeft zich een opmerkelijke ontwikkeling voorgedaan in deze zaak. In het vonnis, de dato 13 februari 2025, oordeelde het Hof dat artikel 80 oud BW niet in strijd is met de Gw. Volgens het Hof moet artikel 80 oud BW ruimer worden geïnterpreteerd, aangezien het in beginsel polygamie verbiedt maar huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht niet uitsluit. Het afwijzen van deze registratie door het CBB is evenmin in strijd met de Grondwet volgens het Hof.⁶⁰ Het Hof erkende wel dat de bepalingen betreffende het huwelijk in het BW niet volledig in

⁶⁰ SRU-K1-2025-2, beschikbaar op <https://rechtspraak.sr/sru-k1-2025-2/>, geraadpleegd op 16 februari 2025.

overeenstemming zijn met de bepalingen uit het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, het IVBPR en AVRVM, die de rechten van personen van gelijk geslacht beschermen.⁶¹ Het Hof merkte daarbij op dat specifieke wetgeving omtrent deze kwestie nog steeds ontbreekt.⁶²

Ondanks het ontbreken van nationale wetgeving, valt de relatie tussen personen van gelijk geslacht ook onder het begrip “family life”, dat gewaarborgd is in artikel 17 lid 1 AVRVM en artikel 17 jo. 23 IVBPR. Artikel 26 Verdrag van Wenen verplicht de lidstaten die partij zijn bij een in werking getreden verdrag om deze afspraken te goeder trouw na te komen. Dit staat bekend als het *Pacta Sunt Servanda* beginsel.⁶³ Partners van gelijk geslacht hebben daarom recht op bescherming. Het gaat hierbij eveneens om gezinsbanden die zijn aangegaan om het leven met elkaar te delen, gebaseerd op affectieve relaties, samenwerking en wederzijdse ondersteuning.⁶⁴

1.5 Tussenconclusie

In hoofdstuk 1 is vastgesteld dat ongehuwd samenwonen geen eenduidige definitie kent in de literatuur en de wetgeving. De Surinaamse wet beschrijft het als “samenleven als waren zij gehuwd.” De feitelijke betekenis is beperkt en komt met voorwaarden die jurisprudentie vereist om juridische consequenties te bepalen. In Suriname erkent het Burgerlijk Wetboek 2024 ongehuwd samenwonen alleen als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Het “*samenwonen als waren zij gehuwd*” wordt hierbij als criteria gehanteerd.

Er zijn vier vormen van ongehuwd samenwonen geïdentificeerd, maar alleen het concubinaat is wettelijk erkend. Dit roept vragen op over het recht op gezinsleven voor relaties van gelijk geslacht, die niet dezelfde bescherming genieten.

⁶¹ SRU-K1-2025-2, beschikbaar op <https://rechtspraak.sr/sru-k1-2025-2/>, geraadpleegd op 16 februari 2025.

⁶² Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname, Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof van artikel 80 Surinaams Burgerlijk Wetboek (zoals laatstelijk gewijzigd op 19 januari 2004 S.B. 2004 no. 25) op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM), beschikbaar op <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2023/11/CH-03-d.d.-31-januari-2023.pdf>, geraadpleegd op 17 december 2024.

⁶³ Artikel 26 Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, Wenen, 23-05-1969.

⁶⁴ Jadnanansing 2015, p. 149.

Een universele, eenduidige definitie van het ongehuwd samenwonen lijkt onwaarschijnlijk, aangezien de rechtssystemen van landen vaak verweven zijn met hun eigen culturele, religieuze en historische achtergronden. De verscheidenheid aan culturele normen, tradities en maatschappelijke behoeften is hiervoor te groot. Het opleggen van één enkele definitie zou ingrijpende veranderingen in de nationale wetgeving vereisen. Wat wel mogelijk en wenselijk is, is een grotere mate van erkenning en bescherming van de verschillende vormen van het ongehuwd samenwonen die wereldwijd bestaan.

Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat het ontbreken van een universele en eenduidige definitie van ongehuwd samenwonen binnen wet- en regelgeving leidt tot juridische onzekerheden en ongelijkheden. Hoewel het vanwege culturele diversiteit niet mogelijk is om universele definitie vast te stellen, vormt het feit dat in Suriname slechts één specifieke vorm van ongehuwd samenwonen (het concubinaat) in beperkte mate wordt erkend een obstakel voor het garanderen van gelijke rechten en het respecteren van het recht op gezinsleven. Dit geldt met name voor andere vormen van informele samenlevingen, zoals informele relaties tussen personen van gelijk geslacht.

2. De vermogensrechtelijke gevolgen van informeel samenlevende partners in Suriname

2.1 Inleiding

Een belangrijk aspect van ongehuwd samenwonen betreft de juridische positie van de partners ten aanzien van de aanwezige bezittingen, met name in situaties waarbij geen expliciete afspraken zijn vastgelegd.⁶⁵ Bij het beëindigen van het samenleven kunnen ongehuwde partners, zoals bij het huwelijk, worden geconfronteerd met vermogensrechtelijke gevolgen, zoals de verdeling van goederen/bezittingen, schulden en financieel vermogen. Er zal daarom moeten worden vastgesteld wie eigenaar is van de verkregen goederen en bezittingen, en of een van de partners recht heeft op een vergoeding of compensatie.⁶⁶ Voor informeel samenlevende partners is het eveneens van belang te begrijpen hoe ze met deze vermogensrechtelijke aspecten om moeten gaan om hun belangen en rechten te beschermen. In paragraaf 2.2 wordt daarom specifiek aandacht besteed aan het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Suriname. Paragraaf 2.3 behandelt vervolgens de vermogensrechtelijke gevolgen van deze samenlevingsvorm en de toepasselijke wettelijke bepalingen.

2.2 Het wettelijk vermogensstelsel van ongehuwd samenwonen in Suriname

Het vermogensstelsel voor informeel samenlevende partners regelt hoe het vermogen van beide partners wordt beheerd tijdens de samenleving. Aangezien er geen specifieke wetgeving is die zich richt op informele samenwoners, zijn de algemene regels van het vermogensrecht en het verbintenissenrecht van toepassing.⁶⁷ Met de wijziging van het BW zijn bepaalde regels uit het huwelijksvermogensrecht in specifieke gevallen ook van toepassing verklaard op partners die duurzaam met elkaar leven als waren zij gehuwd.⁶⁸ Door de toepassing van de

⁶⁵ Kraan e.a. 2017, p. 324.

⁶⁶ Kraan e.a. 2017, p. 324.

⁶⁷ Kraan e.a. 2017, p. 321.

⁶⁸ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname.

vermogensrechtelijke regels uit het huwelijksvermogensrecht op deze groep samenwoners wordt afgeweken van het algemene vermogens- en verbintenissenrecht.

De regels van het stelsel van gemeenschap van goederen zijn niet zonder meer analogisch van toepassing op het ongehuwd samenwonen. Er is dus geen sprake van gemeenschap van goederen voor personen die duurzaam met elkaar leven als waren zij gehuwd.⁶⁹ Een analogische toepassing van de regels van de huwelijksgemeenschap op samenlevende partners zou betekenen dat er bij de aanvang van het samenwonen sprake zou moeten zijn van een gemeenschappelijk vermogen, vergelijkbaar met hetgeen geregeld is in artikel 1:94 BW voor gehuwden. Echter, is bij de aanvang van het informeel samenwonen sprake van een gescheiden vermogen van de partners. Er vindt geen automatische vermenging van vermogen plaats door samenwoning.⁷⁰ Dit betekent dat er geen gezamenlijk vermogen ontstaat als gevolg van het enkel gaan samenwonen.⁷¹

In de Surinaamse rechtspraak is er in het verleden getracht het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen analogisch toe te passen op informeel samenlevende partners.⁷² Zo nam het Hof het pseudo huwelijk aan voor samenlevende partners in de zaak Etnel/Rigters HvJ 19 juni 1981, GR nr. 11026. Het Hof van Justitie van Suriname oordeelde in dit kader dat de regels van het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen, die van toepassing zijn op gehuwden, van overeenkomstige toepassing zou zijn op samenwoners indien er gemeenschappelijke kenmerken van het huwelijk terug te zien zijn in zo een ongehuwde samenleving. Enkele van deze kenmerken zijn:

- Een langdurige gemeenschapsverhouding;
- Een gemeenschappelijk huishouden;
- Een gemeenschap als waren zij gehuwd.

De analogische toepassing is door de rechter echter afgewezen in Richard vs. Cairo HvJ 6 mei 1983, GR nr. 11260. In deze zaak oordeelde de rechter dat, indien er sprake is van gescheiden

⁶⁹ HvJ 6 mei 1983, GR nr. 11260, Richard vs. Cairo.

⁷⁰ HvJ 6 mei 1983, GR nr. 11260, Richard vs. Cairo.

⁷¹ HvJ 6 mei 1983, GR nr. 11260, Richard vs. Cairo.

⁷² 'In een samenleving voorkomende samenlevingsvormen', <https://www.dbsuriname.com/2014/08/12/in-een-gemeenschap-voorkomende-samenlevingsvormen/>, 12 augustus 2024, geraadpleegd 11 december 2024.

vermogen tussen informeel samenlevende partners, er geen analogische toepassing kan plaatsvinden van wettelijke regels van de huwelijksgemeenschap.

De Nederlandse rechter trok een soortgelijke conclusie in een uitspraak van 10 mei 2019, NJ 2019/248. De zaak betrof de mogelijkheid van een analogische toepassing van het huwelijksvermogensrecht op informeel samenlevende partners. De rechter oordeelde dat de vermogensrechtelijke relatie tussen partners die samenwonen op basis van een affectieve relatie, zoals in deze zaak, niet wordt bepaald door de regels van titels 6-8 uit Boek 1 van het Nederlands BW, die gelden voor echtgenoten en geregistreerde partners. Daarnaast merkte de rechter op dat deze regels niet geschikt zijn voor analoge toepassing op informele samenlevingen. De afgelopen jaren werd deze benadering gehanteerd bij conflicten tussen samenwoners in Suriname en Nederland. Het was dus duidelijk dat deze groep geen rechtsbescherming toekwam op basis van het huwelijksvermogensrecht of een andere specifieke wet. Binnen de Nederlandse rechtspraak is er ook geen consistentie in gerechtelijke interpretaties hieromtrent.⁷³

Informeel samenlevende partners hebben de vrijheid om zelf te bepalen hoe zij hun vermogensrechtelijke afspraken regelen. Voor samenwoners zijn daarbij de volgende twee vermogensstelsels mogelijk⁷⁴:

- Een stelsel van scheiding van vermogen (het privévermogen van elke partner); of
- Een stelsel van gemeenschappelijk bezit (gezamenlijk vermogen als gevolg van vermogensverschuivingen);

Verdeling van vermogen tussen samenwoners

In goederenrechtelijke zin dient bij samenlevende partners de vraag gesteld te worden wat tot het vermogen van elke partner behoort.⁷⁵ Bij beëindiging van de relatie vindt er in het geval van een eenvoudige gemeenschap geen verdeling van het vermogen plaats, zoals dat het geval is bij gehuwden. Desalniettemin biedt artikel 3:185 BW mogelijkheden voor de verdeling van het gemeenschappelijke vermogen in situaties waarin tussen de partners geen overeenstemming kan

⁷³ Schrama 2015, p. 194.

⁷⁴ Schrama 2015, p. 195-196.

⁷⁵ Schrama 2015, p. 195.

worden bereikt. Dit kunnen de partners in beginsel zelfstandig regelen. Echter, indien zij niet tot overeenstemming kunnen komen, is tussenkomst van de rechter noodzakelijk.⁷⁶ Op verzoek van één van de partijen zal de rechter beslissen hoe de verdeling zal plaatsvinden of zelf de verdeling bepalen. In dergelijke gevallen zal de rechter bij zijn besluitvorming altijd rekening houden met de specifieke omstandigheden van het geval en daarbij handelen conform de principes van redelijkheid en billijkheid.⁷⁷

Er kunnen conflicten ontstaan tussen partners over eigendommen die gedurende hun samenleving zijn verkregen, met name wanneer er geen duidelijke documentatie of bewijs aanwezig is om het eigendomsrecht te staven. Dit doet zich voor wanneer geen van beide partijen in staat is om voldoende bewijs te leveren dat hun individueel recht op het betreffende goed bevestigt. Bij afwezigheid van dergelijk bewijs voorziet artikel 1:131 jo. 1:131a BW in een vermoeden van mede-eigendom.⁷⁸ Volgens deze bepaling wordt bij gebrek aan enig bewijs van eigendom een vermoeden van mede-eigendom voor de helft vastgesteld. Dat houdt in dat ervan wordt uitgegaan dat beide partners in gelijke mate eigenaar zijn van betreffende goederen. Er zou op grond van dit artikel een gemeenschap kunnen worden aangenomen met betrekking tot de goederen waarop geen van beide (ongehuwde) partners zijn recht kan bewijzen.⁷⁹ Hiermee wordt voorkomen dat bezittingen niet duidelijk toegewezen kunnen worden of een van de partners zonder enig bezit achterblijft door gebrek aan bewijs. Deze regeling is beperkt tot bezittingen zoals niet-registergoederen en aan toonder rechten, zoals voertuigen en elektronica. De beoordeling van wie welke eigendomsrechten toekomen, hangt af van de specifieke omstandigheden en aanwezige bewijsstukken, zoals facturen, bankafschriften, getuigenverklaringen of bewijs van gedane uitgaven. Uiteindelijk ligt het aan de rechter om te beoordelen in hoeverre het aangedragen bewijs als voldoende kan worden beschouwd om het vermoeden van mede-eigendom te weerleggen. Het goed wordt in dit geval geacht aan elk van de ongehuwde partners voor de helft toe te behoren.⁸⁰ Dit biedt bescherming voor informele samenwoners in geval van echtscheiding of overlijden, zodat het vermogen eerlijk wordt verdeeld. Het is een erkenning van de gezamenlijke opbouw die

⁷⁶ Artikel 3:185 lid 1 BW.

⁷⁷ Artikel 3:158 lid 2 BW.

⁷⁸ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 138 en 143.

⁷⁹ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 181.

⁸⁰ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 138 en 143.

ontstaat binnen een duurzame ongehuwde relatie, zelfs in gevallen waarin geen afspraken vooraf zijn gemaakt.

Het samenlevingscontract

Gemeenschappelijk bezit of vermogen tussen informeel samenlevende partners kan ook worden vastgelegd door middel van een samenlevingsovereenkomst, waarin de partners afspraken maken over de vermogensrechtelijke aspecten van hun relatie. Tevens kan daarin worden bepaald hoe gescheiden vermogens worden behandeld.⁸¹ Dit betekent dat de partners vrij zijn om, op basis van partijautonomie, de inhoud van de overeenkomst naar eigen inzicht te bepalen.⁸² De verplichtingen die uit een dergelijke overeenkomst voortvloeien en op beide partijen van toepassing zijn, dienen wel uitdrukkelijk in de overeenkomst te worden vastgelegd.⁸³

In de Surinaamse wetgeving ontbreekt echter een juridische definitie van het samenlevingscontract, en er zijn geen specifieke vormvereisten vastgesteld ten aanzien van de inhoud ervan. Desalniettemin wijst de literatuur erop dat in de meeste rechtsstelsels geen vaste inhoudelijke normen zijn vastgesteld voor dergelijke contracten.⁸⁴ Volgens Schrama bevatten dergelijke contracten vaak bepalingen zoals:⁸⁵

- De verdeling van de kosten van de huishouding, aangepast aan het inkomen van iedere partner;
- De vaststelling van het individuele vermogen van elke partner;
- De goederen die deel uitmaken, of in de toekomst zullen uitmaken, van het gezamenlijke vermogen;
- De verdeling van tijdens de relatie opgebouwd vermogen;
- De vergoedingsrechten.

⁸¹ Schrama 2015, p. 196.

⁸² Schrama 2015, p. 196.

⁸³ Artikel 6:227 BW.

⁸⁴ Autar e.a. 2017, p. 6.

⁸⁵ Schrama 2015, p. 197.

Door een samenlevingscontract aan te gaan, ontstaat er geen gemeenschap van goederen tussen samenwoners, aldus Autar.⁸⁶ Wel kan er sprake zijn van een onverdeeld mede-eigendom.⁸⁷ Het verschil is dat gemeenschap van goederen ontstaat bij het huwelijk en omvat alle bezittingen en schulden die tijdens het huwelijk zijn verkregen. Daarentegen heeft een onverdeeld mede-eigendom, dat voortvloeit uit een samenlevingscontract tussen informeel samenlevende partners, betrekking op de verdeling van het eigendomsrecht van een bepaald goed tussen beide partners. Volgens Autar ligt het verschil tussen deze twee in de beschikkingsbevoegdheid. Het gedeelde eigendomsrecht wordt in geval van een samenlevingscontract middels een (notariële) overeenkomst vastgesteld. Bij de beëindiging van zo een relatie is het aandeel van elke partner opeisbaar.⁸⁸ Autar geeft aan, dat een onverdeeld mede-eigendom tussen ongehuwden gelijkgesteld is aan een eenvoudige gemeenschap. In een eenvoudige gemeenschap is er immers eveneens sprake van mede-eigendom en gezamenlijke beschikkingsbevoegdheid.⁸⁹ Deze constructie biedt juridische duidelijkheid en scheidt kaders voor het beheren en verdelen van gezamenlijke eigendommen.

Een samenlevingsovereenkomst kan volgens de jurisprudentie ook stilzwijgend tot stand komen.⁹⁰ Dit contract vindt zijn rechtsgrond in artikel 6:248 BW, waar de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid centraal staan. Redelijkheid en billijkheid leggen partijen verplichtingen op die niet expliciet voortvloeien uit de wet of een andere rechtsgrond. De informele afspraken die hieruit voortvloeien, zijn bindend voor samenwoners. Dit wordt vooral relevant wanneer samenlevende partners geen overeenstemming kunnen bereiken over de verdeling van bezittingen of de financiële middelen. Daarnaast heeft redelijkheid en billijkheid ook een beperkende werking, wat betekent dat een afspraak of verplichting tussen partners, ongeldig kan worden geacht indien de toepassing daarvan als onredelijk en onbillijk wordt beschouwd.⁹¹

⁸⁶ Autar e.a. 2017, p. 3-4.

⁸⁷ Autar e.a. 2017, p. 3-4.

⁸⁸ Kraan e.a. 2017, p. 331-332.

⁸⁹ Autar e.a. 2017, p.4.

⁹⁰ HR 10 mei 2019 NJ 2019/248.

⁹¹ Artikel 6:248 lid 2 BW.

2.3 Vermogensrechtelijke gevolgen van het informeel samenwonen in Suriname

Ongehuwd samenwonen heeft gevolgen voor het vermogen van partners, zowel goederenrechtelijk als verbintenisrechtelijk.⁹² Goederenrechtelijk gaat het om wat elke partner aan vermogen bezit, terwijl verbintenisrechtelijk het de vraag betreft of een partner een vorderingsrecht jegens de andere partner heeft.⁹³ Deze gevolgen komen meestal aan de orde na het beëindigen van de relatie of het overlijden van een partner. Tijdens het samenwonen zijn deze gevolgen meestal nog niet aan de orde⁹⁴ De volgende vermogensrechtelijke gevolgen kunnen zich hierbij voordoen:

Wederzijdse draagplicht

De draagplicht betreft de vraag wie van de partners verantwoordelijk is voor de huishoudelijke kosten.⁹⁵ In tegenstelling tot gehuwden is er geen wettelijke verplichting voor samenwoners ten aanzien van de draagplicht op grond van hun onderlinge verhouding en afhankelijkheid.⁹⁶ Partners zijn elkaar dus geen getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd en zijn ook niet verplicht elkaar het nodige te verschaffen, zoals bepaald in artikel 1:81 BW.⁹⁷ Desalniettemin, kunnen zij middels een samenlevingsovereenkomst afspraken maken omtrent de verdeling van kosten, om eventuele conflicten te voorkomen. Op die manier kan worden vastgesteld wie voor welke kosten zal opdraaien.⁹⁸

Het komt echter voor dat als gevolg van bijvoorbeeld de financieel zwakkere positie van de ene partner er een dringende morele zorgplicht op de andere komt te rusten.⁹⁹ Een voorbeeld hiervan is wanneer de ene partner, vaak de vrouw, zich richt op de zorg voor de kinderen en het huishouden, terwijl de andere partner als kostwinner optreedt. In dergelijke gevallen heeft de Hoge Raad bepaald dat een wederzijdse onderhoudsverplichting kan voortvloeien uit de feitelijke

⁹² Schrama 2015, p. 195.

⁹³ Schrama 2015, p. 195.

⁹⁴ Kraan e.a. 2017, p. 321-322.

⁹⁵ Schonewille 2010, p. 219.

⁹⁶ Artikel 1:81 BW.

⁹⁷ Jadnanansing 2015, p. 149.

⁹⁸ Schonewille e.a. 2010, p. 224.

⁹⁹ Artikel 6:3 lid 2 sub b BW.

leefomstandigheden.¹⁰⁰ Deze wederzijdse verplichting wordt gezien als een informele verantwoordelijkheid om elkaar te ondersteunen, die ontstaat door gedeelde levensomstandigheden, zonder dat er hierbij sprake is van contractuele afspraken. Dit wordt beschouwd als een impliciete overeenkomst waarin informele verantwoordelijkheden, zoals financiële steun en zorg, worden overgenomen zonder expliciete contractuele bepalingen, zoals financiële ondersteuning, bijdragen aan kosten van het huishouden en zorg voor elkaar.¹⁰¹

In dergelijk geval wordt in de literatuur uitgegaan van de regels die ten grondslag liggen aan een natuurlijke verbintenis (een verbintenis die juridisch gezien niet kan worden afgedwongen¹⁰²).¹⁰³ De voorwaarden voor een beroep op de natuurlijke verbintenis zijn geregeld in artikel 6:3 BW. Gezien het feit dat natuurlijke verbintenissen in principe niet juridisch afdwingbaar zijn, heeft de Hoge Raad op 16 mei 2023 overwogen dat de maatschappelijke opvattingen van belang zijn bij een natuurlijke verbintenis. Het persoonlijke oordeel van de partijen telt niet mee, maar wel een objectieve maatstaf. Er is alleen sprake van een natuurlijke verbintenis als de verplichting en de vordering dringend zijn. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met de bedoelingen van de partijen en de betekenis die zij hieraan geven.¹⁰⁴

Wederzijdse onderhoudsplicht

De wederzijdse onderhoudsplicht (ook wel partneralimentatie of uitkering tot levensonderhoud genoemd) verplicht gewezen echtgenoten en ex-partners om elkaar financieel te ondersteunen na een scheiding of beëindiging van een duurzame samenleving.¹⁰⁵ De uitkering tot levensonderhoud na beëindiging van een relatie tussen twee personen die langdurig hebben samengeleefd als waren zij gehuwd is geregeld in artikel 1:408b BW. De rechter kan een uitkering tot levensonderhoud toekennen, waarbij de redelijkheid en omstandigheden van het geval worden meegewogen. Enkele factoren die in dit kader in overweging worden genomen, zijn:¹⁰⁶

- De duur van het concubinaat;

¹⁰⁰ Haviltex-arrest ECLI:NL:HR:1981:AG4158, NJ 1981, 635.

¹⁰¹ Schonewille e.a. 2010, p. 224.

¹⁰² Artikel 6:3 lid 1 BW.

¹⁰³ Schonewille e.a. 2010, p. 224

¹⁰⁴ HR 16 mei 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4238.

¹⁰⁵ Memorie van toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 181.

¹⁰⁶ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en familierecht, Burrgerlijkwetboek Suriname p. 121.

- De onderlinge taakverdeling;
- De leeftijd en gezondheid van de behoeftige gewezen partner; en
- De leeftijd van eventuele kinderen.

In het BW is er geen eenduidigheid tussen de verschillende rechtsgebieden met betrekking tot de duur van het concubinaat. In bepaalde bepalingen is er zelfs geen termijn vastgesteld. Artikel 1:408b BW stelt dat wanneer twee personen **langdurig samenleven als waren zij gehuwd** en deze samenleving beëindigd, de rechter, indien redelijk, op verzoek van de ene partner, alimentatie kan toekennen aan de andere. Hier is geen specifieke termijn voor het samenleven vastgesteld. Daarentegen is in artikel 4:30b lid 1 BW wel vermeld dat indien een erflater gedurende **tien jaar of langer** met iemand heeft **samengeleefd als ware zij gehuwd**, de rechter kan beslissen om deze persoon gelijk te stellen aan een echtgenoot voor bepaalde rechten.

In het eerste artikel ontbreekt dus een specifieke termijn voor de vaststelling van het samenleven als waren zij gehuwd. De MvT van het BW benadrukt echter dat de duur van het concubinaat een belangrijke voorwaarde is voor het beoordelen van de redelijkheid van een alimentatieverzoek.¹⁰⁷ De Hoge Raad stelt daarbij dat deze beoordeling niet eenvoudig te maken is, en dat het afhangt van zowel de wetgeving als de specifieke omstandigheden van de zaak.¹⁰⁸

Om aanspraak te maken op alimentatie, moet overtuigend bewijs worden geleverd van de langdurige samenwoning en financiële afhankelijkheid, bijvoorbeeld door middel van betalingsbewijzen voor huishoudelijke kosten zoals nutsvoorzieningen. Voor de rechten in artikel 4:30b lid 1 BW is er wel een vereiste van een termijn van tien jaar. Echter benadrukt een conclusie van de Procureur Generaal bij de Hoge Raad dat de duurzaamheid van een relatie niet uitsluitend bepaald is door de periode van samenwoning, maar vooral door de aard van de onderlinge relatie.¹⁰⁹ De omstandigheden van de samenwoning zijn dus van grote invloed op het oordeel van de rechter.

¹⁰⁷ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en familierecht, Burgerlijk wetboek Suriname, p. 181.

¹⁰⁸ Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba 4 april 2017, ECLI:NL:OGHACMB:2017:17..

¹⁰⁹ Conclusie A-G v oor Hoge Raad 13 juli 2001 ECLI:NL: PHR:2001: ZC3603.

Als een samenwonend koppel in Suriname zijn financiële verantwoordelijkheden met betrekking tot partneralimentatie bij beëindiging van de relatie vooraf wil regelen, kunnen zij ook kiezen voor een samenlevingsovereenkomst.¹¹⁰ In de overeenkomst kan o.a. worden vastgelegd hoe er wordt omgegaan met alimentatieverplichtingen als de relatie eindigt. De gang naar de rechter wordt door de overeenkomst vermeden of vergemakkelijkt, omdat die als schriftelijk bewijs dient. De rechter zal afhankelijk van de omstandigheden van het geval wel moeten beslissen of de contractuele afspraken tussen de partners voorrang genieten boven hetgeen geregeld in artikel 1:408b BW m.b.t. de alimentatieverplichting. De contractuele afspraken zullen zeker wel voorrang genieten in gevallen waarbij de samenwoners niet voldoen aan de voorwaarden voor het *samenleven als waren zij gehuwd*.

Vergoedingsrechten

Wanneer een partner investeert in een goed (zoals bij de verbouwing van een woning) dat op naam staat van de andere partner, kan dit bij het beëindigen van de relatie leiden tot gevoelens van benadeling bij de investerende partner. De wet en jurisprudentie bieden hiervoor oplossingen via verschillende juridische grondslagen:

- Artikel 1:87a jo. 1:87 BW (Beleggingsleer): Dit artikel biedt personen die samenleven als waren zij gehuwd de mogelijkheid een vergoeding te eisen als gevolg van vermogensverschuiving die ten nadele zijn van de ene partner en ten gunste van de andere. De toelichting in de MvT bij dit artikel geeft aan dat de vergoedingsrechten bedoeld zijn om handelingen met een beleggingskarakter, die in het ene vermogen worden uitgevoerd, maar gedeeltelijk worden gefinancierd vanuit een ander vermogen, economisch door te laten werken naar dat andere vermogen.¹¹¹ Voor het vaststellen van de waarde van de vergoeding wordt de beleggingsleer gehanteerd, in tegenstelling tot de nominaliteitsleer die eerder werd toegepast in het Kriek/Smit-arrest.¹¹² Volgens de beleggingstheorie heeft een partner die heeft geïnvesteerd in gemeenschappelijk eigendom recht op meer dan alleen de initiële investering. De vergoeding kan ook bestaan uit een aandeel in de waardeinstijging of -daling van het desbetreffende goed.¹¹³ Een potentieel risico binnen dit systeem ligt in

¹¹⁰ Schrama 2015, 197.

¹¹¹ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 130-131.

¹¹² HR 12 juni 1987, NJ 1988, 150 (Kriek/Smit).

¹¹³ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p.130-131.

situaties waarin het betreffende goed fors in waarde daalt. Dit kan ertoe leiden dat de uiteindelijke vergoeding aanzienlijk lager uitvalt dan het oorspronkelijk geïnvesteerde bedrag. De wetgever heeft voor een dergelijke situatie geen aanvullende beschermende maatregelen opgenomen om dit te compenseren.

- Onverschuldigde betaling: Onverschuldigde betaling ontstaat wanneer een partner een directe betaling verricht aan de andere partner zonder dat daar een rechtsgrond (zoals een samenlevingsovereenkomst) voor is. Deze betaling moet een rechtstreekse prestatie zijn tussen de partners en mag dus geen betrekking hebben op prestaties aan derden.¹¹⁴
- Ongerechtvaardigde verrijking (artikel 6:212): De ongerechtvaardigde verrijking, ook wel ongegronde vermogensvermeerdering genoemd, heeft als doel te voorkomen dat de ene partner op oneerlijke wijze profiteert ten koste van de andere. Bijvoorbeeld door bij te dragen aan de aankoop, bouw, het onderhoud of de verbetering van een goed dat juridisch gezien op naam van de andere partner staat.¹¹⁵ De benadeelde partij kan in een dergelijk geval een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking indienen bij de rechter.¹¹⁶ Een dergelijke vordering wordt alleen toegewezen indien wordt voldaan aan bepaalde voorwaarden, zoals:¹¹⁷
 1. Verrijking van de bevoordeelde partner (gedaagde);
 2. Verarming van de benadeelde partner (eiser);
 3. Geen wettelijke of contractuele grondslag (zoals een samenlevingsovereenkomst);
 4. Een duidelijk causaal verband tussen de verrijking van de ene partner en de verarming van de andere partner. Dat wil zeggen dat de verrijking rechtstreeks moet voortvloeien uit de verarming. Als gevolg hiervan kan redelijkerwijs geconcludeerd worden dat gedaagde geen recht heeft op de verrijking. Dit is het meest gecompliceerde deel om te bewijzen, omdat de omstandigheden van de zaak moeten worden beoordeeld.
- Aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid:
Onder bijzondere omstandigheden kan, zelfs als bovenstaande regels niet van toepassing zijn, de rechter toch een vergoedingsrecht toekennen op basis van de algemene normen van

¹¹⁴ HR 10 mei 2019, NJ 2019/248.

¹¹⁵ Memorie van Toelichting, Boek 6 Verbintenissenrecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 853.

¹¹⁶ Mourik e.a. 2014, p. 384.

¹¹⁷ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2013:5646>.

redelijkheid en billijkheid, zoals bleek uit een uitspraak van 10 mei 2019, waarin er sprake was van de verdeling van vermogen tussen informeel samenlevende partners.¹¹⁸ De rechter baseerde zijn beslissing op het principe van redelijkheid en billijkheid. In deze zaak ging het om een ongehuwde partnerrelatie tussen een man en een vrouw, die vijf jaren met elkaar hebben samengewoond in de woning van de man. De vrouw heeft de woning gedurende hun relatie op eigen kosten verbouwd. De benodigde financiering hiervoor was afkomstig uit een lening dan wel schenking van haar moeder. Na hun samenwoning eiste de vrouw dat de man de gemaakte kosten voor de verbouwing zou terugbetalen. De rechter oordeelde dat, zelfs wanneer er voor bepaalde uitgaven geen vergoedingsrecht tussen samenwoners kan worden vastgesteld op basis van een overeenkomst of andere rechtsgrond, er onder bijzondere omstandigheden toch een vergoedingsrecht kan ontstaan op grond van de redelijkheid en billijkheid.¹¹⁹ De feiten en omstandigheden van het geval zijn hierbij ook van belang voor de overweging.¹²⁰

Gebruik (gezins)woning na beëindiging van het samenleven als waren zij gehuwd

Volgens artikel 1:165 BW kan een echtgenoot tijdens de echtscheidingsprocedure de rechter verzoeken om te beslissen als hij of zij gedurende negen maanden gebruik mag blijven maken van de woning van de andere echtgenoot. Dit geldt indien de echtgenoot op dat moment in die woning woont en hiervoor een redelijke vergoeding betaalt. Artikel 1:165a BW bepaalt dat deze regels ook van toepassing zijn op mensen die tien jaar of langer hebben samengeleefd als ware zij gehuwd.

Huur/medehuur van de woonruimte

In het kader van de huurbescherming van het gezin is er zowel in de Huurwet 2020¹²¹ als het BW rekening gehouden met het ongehuwd samenwonen.¹²² Op grond van artikel 7:240 lid 1 BW (Titel 4 afdeling 5 Huurbescherming gezin) geniet de samenwonende partner huurbescherming als medehuurder van de huurwoning. Hierbij is vereist dat de partners, overeenkomstig artikel 9 van

¹¹⁸ HR 10 mei 2019, NJ2019/248.

¹¹⁹ Artikel 6:2 lid 1 BW.

¹²⁰ HR 10 mei 2019, NJ2019/248.

¹²¹ WET van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling Huurcommissie (S.B. 2020, no. 53).

¹²² Boek 4 Titel 4 afdeling 5 BW, Huurbescherming gezin en MvT Huurwet Woonruimte 2020 p. 21-22

de Huurwet 2020, minimaal twee jaar duurzaam moeten hebben samengewoond om automatisch als medehuurder erkend te worden. Indien het informeel samenleven beëindigd, kan de rechter door middel van een uitspraak bepalen welke partner de huur zal voortzetten.¹²³ In het geval dat het partnerschap eindigt door het overlijden van een van de partners, biedt artikel 10 lid 1 van de Huurwet de overlevende partner de mogelijkheid om de huur voort te zetten. Indien deze partner besluit hiervan af te zien, geeft hetzelfde artikel hem of haar binnen een termijn van zes maanden de mogelijkheid om de huur formeel op te zeggen.

De erfrechtelijke positie van de langstlevende ongehuwde partner

In het Surinaamse erfrecht wordt de ongehuwde partner niet erkend als wettelijke erfgenaam.¹²⁴ Om te voorkomen dat een ongehuwde partner volledig wordt uitgesloten van het erven van de nalatenschap, kan een testament worden opgesteld waarin de partner specifiek als erfgenaam wordt genoemd.¹²⁵ Zonder een dergelijke testamentaire regeling heeft de langstlevende ongehuwde partner dus geen automatisch recht op een deel van de erfenis van de overledene.¹²⁶ Hoewel een samenlevingsovereenkomst afspraken kan bevatten over gezamenlijke eigendommen en financiële verplichtingen, zorgt deze op zichzelf ook niet voor erfrechtelijke aanspraken tussen partners. Het BW biedt echter twee beschermende maatregelen die enigszins de positie van de langstlevende ongehuwde partner binnen het erfrecht beschermen:

- Voortgezet gebruik van de (gezins)woning na overlijden van een partner¹²⁷

Ingevolge artikel 4:28 lid 1 jo. lid 2 BW heeft degene die een duurzame samenleving met de erflater had het gebruiksrecht om gedurende 9 maanden na het overlijden van de andere partner in de gezamenlijke woning te blijven wonen. Dit betreft de woning die op naam van de overleden partner staat, maar waarin de langstlevende partner tijdelijk wil blijven wonen vanwege het ontbreken van onmiddellijke alternatieven voor huisvesting na het overlijden van de andere partner.¹²⁸ De langstlevende partner heeft hierbij ook het recht om de daarbij behorende inboedel te blijven gebruiken. Het doel van dit artikel is ter

¹²³ Artikel 9 lid 5 Huurwet.

¹²⁴ Artikel 4:10 BW.

¹²⁵ Autar e.a. 2017, p. 5.

¹²⁶ M.A. Veira 'De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht', 2 juli 2025.

¹²⁷ M.A. Veira 'De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht', 2 juli 2025.

¹²⁸ Memorie van Toelichting, Boek 4 Erfrecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 616.

bescherming van de nabestaande partners¹²⁹ die vaak in een kwetsbare en onzekere situatie terechtkomen. Dit kan met name spelen wanneer er sprake is van kinderen uit een eerdere relatie of andere wettelijke erfgenamen en het risico bestaat dat de langstlevende partner uit de woning wordt gezet.

De vastgestelde termijn voor het voortgezet gebruik van de (gezins)woning zorgt ervoor dat het recht hierop tijdelijk is voor de langstlevende partner, terwijl ook andere erfgenamen op de langere termijn worden beschermd. Er zijn voorwaarden aan dit gebruiksrecht verbonden. De langstlevende partner moet daadwerkelijk met de overleden partner hebben samengewoond, het moet om de hoofdverblijfplaats gaan en de overleden partner moet eigenaar van de woning zijn geweest.¹³⁰

Artikel 4:28 BW geeft de langstlevende partner niet automatisch het recht om de woning of andere goederen uit de nalatenschap van de overleden partner te gebruiken. De langstlevende partner moet bij de rechter een verzoek indienen, en het is aan hen om te bewijzen dat er is voldaan aan de gestelde voorwaarden, zoals het bestaan van een duurzame samenleving. Bij de beoordeling van artikel 4:28 BW speelt het principe van redelijkheid en billijkheid een belangrijke rol. De rechter houdt rekening met factoren zoals de relatieduur, de financiële situatie van de langstlevende partner en de behoeften van andere erfgenamen voordat hij beslist over het recht.¹³¹

- Verzorgingsvruchtgebruik¹³²

Het verzorgingsvruchtgebruik houdt conform artikel 4:29 BW in dat de langstlevende echtgenoot of ongehuwde partner, bij ontbreken van een testament, het recht heeft om gebruik te maken van de woning waarin hij/zij verblijft, evenals de bijbehorende inboedel die deel uitmaakt van de nalatenschap van de overleden partner. Daarnaast biedt artikel 4:30 BW de mogelijkheid voor de langstlevende partner om gebruik te maken van andere goederen uit de nalatenschap, tenzij daar een concrete behoefte aan bestaat. De

¹²⁹ Memorie van Toelichting, Boek 4 Erfrecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 616.

¹³⁰ Artikel 4:28 BW

¹³¹ Memorie van Toelichting, Boek 4 Erfrecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 616.

¹³² M.A. Veira 'De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht', 2 juli 2025.

langstlevende partner maakt binnen een redelijke termijn en niet later dan negen maanden na overlijden van zijn/haar partner aanspraak op dit recht.¹³³ De erfgenamen van de erflater (in dit geval van de overleden partner) zijn wettelijk verplicht hieraan mee te werken.¹³⁴ Voor het verkrijgen van verzorgingsvruchtgebruik ten aanzien van de langstlevende partners uit een duurzame samenleving stelt de wet enkele duidelijke voorwaarden:

- De langstlevende partner moet ten minste tien jaar samen met de erflater hebben geleefd;¹³⁵
- De rechter moet toekenning van het vruchtgebruik redelijk achten;¹³⁶
- Er moet sprake zijn van een behoefte bij de langstlevende partner als bedoeld in artikel 4:30a BW. Er wordt aangenomen dat er sprake is van behoefte indien het maandinkomen van de langstlevende lager is dan het wettelijk vastgesteld minimumloon;¹³⁷

Daarnaast geldt het verzorgingsvruchtgebruik uitsluitend voor de woning en inboedel die door de betrokken partner samen met de erflater of alleen door de betrokken partner werd bewoond.¹³⁸

Als de langstlevende partner waarmee de erflater duurzaam samenleefde een buitenechtelijke partner is en er ook een langstlevende echtgenoot aanwezig is, heeft de buitenechtelijke partner geen recht op het verzorgingsvruchtgebruik.¹³⁹

Hoewel deze maatregelen de positie van ongehuwde partners verbeteren, blijft het opstellen van een testament van groot belang. Ze bieden weliswaar enige bescherming, maar geen volledige afwikkeling van de nalatenschap.

Vermogensrechtelijke gevolgen van rechtsbetrekkingen tussen een partner en derden

In een ongehuwde samenleving draagt elke partner persoonlijk de verantwoordelijkheid tegenover derden voor de schulden die hij of zij in privé is aangegaan.¹⁴⁰ Het maakt in dit geval niet uit als de schuld(en) is (zijn) aangegaan ten behoeve van de kosten van de huishouding. Er kan ook geen

¹³³ Artikel 4:31 lid 2 BW

¹³⁴ Artikel 4:30 lid 1 BW.

¹³⁵ Artikel 4:30b lid 1 BW.

¹³⁶ Artikel 4:30b lid 1 BW.

¹³⁷ Artikel 4:30a BW.

¹³⁸ M.A. Veira, 'De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht', 2 juli 2025.

¹³⁹ M.A. Veira, 'De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht', 2 juli 2025.

¹⁴⁰ Praag en Valk 2022, p. 150.

verhaal plaatsvinden op het gemeenschappelijk vermogen, wanneer een van de partners zijn schuld tegenover een derde niet voldoet. Dit komt doordat het hierbij gaat om een persoonlijke onrechtmatige daad van de partner die de schuld is aangegaan.¹⁴¹

Echter kunnen partners op grond van het algemeen vermogensrecht ook hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld voor een schuld. Dat wil zeggen dat er sprake is van een gemeenschappelijke schuld die de schuldeiser op beide partners kan verhalen, of dat een van hen voor de gehele schuld, ten behoeve van beide partners, kan laten voldoen.¹⁴² Indien de schuld gezamenlijk is aangegaan door de samenwoners, zijn zij op grond van artikel 6:6 jo. 7 BW op de volgende wijze aansprakelijk:

- Indien de schuld door beide partners is aangegaan, zijn zij ieder voor een gelijk deel aansprakelijk, tenzij de wet, een gewoonte of een rechtshandeling anders bepaalt en er sprake is van ongelijke verdeling of hoofdelijke aansprakelijkheid¹⁴³
- Wanneer het gaat om een ondeelbare schuld of een schuld die volgens de wet, de gewoonte of een rechtshandeling leidt tot volledige aansprakelijkheid van ieder van de partners, zijn zij hoofdelijk aansprakelijk.¹⁴⁴

Daarnaast kunnen samenwonende partners in een samenlevingsovereenkomst vastleggen hoe een schuld tussen hen wordt verdeeld. Zij kunnen hierbij bepalen dat de schuld aan beide partners wordt overgedragen en dat deze voor ongelijke delen of hoofdelijk verbonden zijn.¹⁴⁵ Als twee of meer schuldenaren hoofdelijk aansprakelijk zijn, kan de schuldeiser van ieder afzonderlijk de volledige nakoming van de verplichting eisen.¹⁴⁶

Partnerpensioen

Het partnerpensioen betreft de uitkering die door de gewezen werkgever van een overleden partner aan de overlevende partner wordt toegekend.¹⁴⁷ Het BW bevat geen regeling met betrekking tot

¹⁴¹ Praag en Valk 2022, p. 150.

¹⁴² Praag en Valk 2022, p. 150.

¹⁴³ Artikel 6:6 lid 1 BW.

¹⁴⁴ Artikel 6:6 lid 2 BW.

¹⁴⁵ Artikel 6:6 lid 3 BW.

¹⁴⁶ Artikel 6:7 lid 1 BW.

¹⁴⁷ Artikel 3 lid 2 APW.

partnerpensioen voor ongehuwde partners. Volgens de Hoge Raad maken ouderdoms- of weduwepensioen deel uit van de huwelijksgemeenschap.¹⁴⁸

Voor personen die ongehuwd samenwonen is het partnerpensioen wel in de Pensioenwet geregeld.¹⁴⁹ Voorts bieden de meeste werkgevers in Suriname pensioenvoorzieningen voor zowel gehuwden als personen die ongehuwd samenwonen (dit aspect wordt voor dit onderzoek buiten beschouwing gelaten).

De toekenning van partnerpensioen aan zowel gehuwden als ongehuwden is aan voorwaarden onderhevig. Ingevolge artikel 1 sub g Pensioenwet wordt het begrip ongehuwde partner gedefinieerd als “*degene, die met de deelnemer een duurzame gemeenschappelijke huishouding heeft*”.¹⁵⁰ Net als in het BW is er geen omschrijving in de Pensioenwet gegeven voor wat er verstaan moet worden onder de bewoordingen “een duurzame gemeenschappelijke huishouding onderhouden”. De partner van de ongehuwde deelnemer heeft volgens artikel 3 lid 2 sub a & b Pensioenwet slechts recht op het partnerpensioen indien de duurzame gemeenschappelijke huishouding ten minste vijf jaren voorafgaand aan het overlijden of het bereiken van de gepensioneerde leeftijd van de deelnemer heeft plaatsgevonden. Het onderhouden van een duurzame gemeenschappelijke huishouding is dus een basisvoorwaarde voor samenlevende partnersom aanspraak te maken op partnerpensioen. Het is eveneens gelijkgesteld aan het huwelijk, omdat het doel van de wet is om zowel de deelnemers als hun nabestaanden rechtsbescherming te bieden.¹⁵¹ Als gevolg hiervan wordt er middels deze regeling nadrukkelijke rechtsbescherming geboden aan de samenlevende partner van de deelnemer.¹⁵²

2.4 Tussenconclusie

In het BW 2024 zijn enkele bepalingen van het huwelijksvermogensrecht en andere rechtsgebieden, zoals het erf- en huurrecht, naar analogie toegepast op samenlevende partners die

¹⁴⁸ HR 27 november 1981, NJ 1982, 503, Boon/Van Loon.

¹⁴⁹ Artikel 3 lid 2 sub a & b Pensioenwet.

¹⁵⁰ Een deelnemer in de zin van de Algemeen Pensioenwet 2014 is de werknemer die via een werkgever of pensioenfonds pensioen opbouwt. Artikel 1 sub b jo. Artikel 3 lid 1 Pensioenwet 2014.

¹⁵¹ Memorie van toelichting Pensioenwet 2014.

¹⁵² Artikel 1 sub g Pensioenwet.

een duurzame gezamenlijke huishouding voeren, als ware zij gehuwd.¹⁵³ Dat deze specifieke bepalingen van het huwelijksvermogensstelsel worden toegepast op informeel samenlevende partners, betekent echter niet dat de regels van gemeenschap van goederen automatisch van toepassing zijn op het concubinaat. In principe blijft er sprake van een gescheiden vermogen bij de start van het samenwonen, ondanks het feit dat er geen wettelijke regeling bestaat met betrekking tot de erkenning van het concubinaat.

Geconcludeerd wordt dat binnen het Surinaams recht enkele beschermingsmaatregelen zijn getroffen voor informeel samenlevende partners. De rechtsverhouding tussen personen die *samenleven als waren zij gehuwd* (het concubinaat) is wettelijk erkend. Hieraan zijn specifieke, dwingende rechten en plichten verbonden, voornamelijk van vermogensrechtelijke aard. Deze specifieke wettelijke bescherming geldt, tenzij voldaan is aan de door de wet gestelde voorwaarden, uitsluitend voor het concubinaat. Andere ongehuwde samenlevingsvormen dienen bij juridische vraagstukken met betrekking tot hun onderlinge rechtsverhouding te rade te gaan bij het algemeen verbintenissenrecht, zoals geregeld in Boek 6 BW. Omdat het algemeen verbintenissenrecht wordt gekenmerkt door partijautonomie, kunnen partners in dergelijke samenlevingsvormen hun afspraken ook zelf vastleggen in een schriftelijke of notariële samenlevingsovereenkomst.¹⁵⁴

Ondanks de erkenning van het concubinaat in het BW zullen vraagstukken betreffende vermogensrechten van ongehuwden naar de omstandigheden van het geval behandeld moeten worden met inachtneming van de regels van het algemeen verbintenissenrecht. De beginselen van de redelijkheid en billijkheid zullen hierbij een belangrijke rol spelen.

¹⁵³ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname.

¹⁵⁴ De Boer 2024, p. 67-68.

3. Vermogensrechtelijke gevolgen bij het ongehuwd samenwonen in Nederland

3.1. Inleiding

In Nederland is het aantal gehuwden nog steeds aanzienlijk hoger, maar uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat steeds meer mensen de voorkeur geven aan het ongehuwd samenwonen.¹⁵⁵ In januari 2024 werd het aantal ongehuwde stellen geschat op 1,12 miljoen.¹⁵⁶ Dit hoofdstuk behandelt het vermogensstelsel voor gehuwden in Nederland, de verschillende partnerschapsvormen waarop dit van toepassing is, evenals de juridische gevolgen en mogelijkheden die dit stelsel biedt voor gehuwden in het land.

3.2. Informeel samenlevende partners in Nederland

In Nederland worden samenlevende partners vaak aangeduid als personen in een buitenhuwelijkse, niet-geregistreerde relatie, ook wel samenlevende partners genoemd.¹⁵⁷ Het betreft de situaties waarbij twee personen ongehuwd samenwonen en een gezamenlijke huishouding voeren.¹⁵⁸ Deze vorm van samenleven vereist geen registratie en geniet geen wettelijke erkenning.¹⁵⁹ Dit betekent dat deze samenlevingsvorm niet als een officieel erkende burgerlijke staat wordt beschouwd. Kortom, met het ongehuwd samenwonen wordt het ongehuwd samenwonen, oftewel concubinaat relaties, bedoeld.

In de Nederlandse wetgeving is er geen definitie of omschrijving gegeven voor het ongehuwd samenwonen. Dit maakt het moeilijk om het bewijs van het bestaan van deze samenlevingsvorm vast te stellen. De Nederlandse wetgeving hanteert de welbekende eis van "*samenleven als waren zij gehuwd*", niet als voorwaarde voor de vaststelling van het ongehuwd samenwonen. Hoewel het concept "samenleven als waren zij gehuwd" genoemd wordt in artikel 1:160 NedBW, in het kader

¹⁵⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/woonsituatie/burgerlijke-staat> geraadpleegd 18 december 2024.

¹⁵⁶ Idem.

¹⁵⁷ Asser-De Boer 2023, p.455.

¹⁵⁸ Kraan e.a. 2017, p. 322.

¹⁵⁹ Kraan e.a. 2017, p. 321.

van alimentatieverplichtingen aan ex-echtgenoten, geldt het niet als rechtsgrond voor ongehuwden.¹⁶⁰

Zoals eerder aangegeven heeft de Hoge Raad het samenleven als waren zij gehuwd in de zin van artikel 1:160 NedBW beoordeeld aan de hand van vier vereisten, namelijk: een affectieve duurzame relatie, samenwonen, wederzijdse verzorging en het voeren van een gemeenschappelijke huishouding.¹⁶¹ Deze benadering werd eveneens bevestigd door de Hoge Raad in de zaak van 15 november 2013 (NJ 2013/542), waarin werd geoordeeld dat er op basis van de vijf criteria sprake was van samenwoning in de zin van artikel 1:160 NedBW.¹⁶² In deze ging het om de vraag of een ex-echtgenoot, die later ongehuwd is gaan samenwonen, kan worden beschouwd als samenlevend “als ware zij gehuwd”, in de zin van artikel 1:160 NedBW. Hetgeen relevant was voor de beoordeling van een eventuele aanspraak op partneralimentatie.¹⁶³

Willen informeel samenlevende partners dus tonen dat zij hebben samengeleefd als ware zij gehuwd, zal dit na toetsing van voornoemde eisen en de bijbehorende bewijslast, door de rechter moeten worden vastgesteld. De Nederlandse wetgever biedt voor het samenleven als waren zij gehuwd verder geen voorzieningen in het relatievermogensrecht aan informeel samenlevende partners, zoals het geval is in de Caraïbische BW's en het Surinaams BW.

3.3. Wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Nederland

Het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Nederland vindt haar rechtsgrond in de regels van het vermogens- en verbintenissenrecht.¹⁶⁴ Het huwelijksvermogensstelsel is niet op hen van toepassing, aangezien de wettelijke basis hiervoor ontbreekt.¹⁶⁵ Als gevolg hiervan ontstaat er anders dan bij een huwelijk, bij samenlevende partners niet van rechtswege een gemeenschap van goederen¹⁶⁶. Volgens de Hoge Raad 10 mei 2019 NJ 2019/248 zijn de regels uit

¹⁶⁰ In artikel 1:160 van het Surinaams BW is tevens geregeld dat partneralimentatie bij echtscheiding eindigt indien de alimentatie-gerechtigde ongehuwd gaat samenwonen.

¹⁶¹ HR 15 november 2013, NJ 2013/542.

¹⁶² HR 15 november 2013, NJ 2013/542.

¹⁶³ HR 15 november 2013, NJ 2013/542.

¹⁶⁴ HR 10 mei 2019, NJ 2019/248.

¹⁶⁵ Schrama 2015, p. 194.

¹⁶⁶ Artikel 1:94 NedBW.

titel 6, 7 en 8 van Boek 1 BW niet van toepassing op samenlevende partners en kunnen ze niet zonder meer worden toegepast.

In Nederland is er ook geen specifieke wetgeving die de vermogensrechtelijke verhouding tussen samenlevende partners regelt. De wetgeving verbindt in beginsel ook geen rechtsgevolgen aan het ongehuwd samenwonen.¹⁶⁷

Hierdoor beschikken informeel samenlevende partners, in tegenstelling tot gehuwden, niet over een automatisch wettelijk vermogensstelsel dat hun financiële verhouding regelt. Om die reden kiezen veel samenlevende partners ervoor om een notariële samenlevingsovereenkomst op te stellen om de verhouding van hun samenleving naar eigen inzichten te regelen (op grond van de zogeheten partijautonomie).¹⁶⁸ Volgens onderzoek van Schrama blijkt dat 50% van de informeel samenlevende partners een notariële samenlevingsovereenkomst heeft.¹⁶⁹ Binnen bepaalde rechtsgebieden zoals het pensioenrecht, is het zelfs verplicht om een samenlevingsovereenkomst te hebben om als partner te worden erkend voor het partnerpensioen.¹⁷⁰ Hoewel een samenlevingsovereenkomst duidelijkheid kan bieden, lost deze niet alle vermogensrechtelijke problemen tussen samenwoners op. Bij het ontbreken van afspraken zijn de rechtsverhoudingen tussen samenlevende partners afhankelijk van de algemene regels van het verbintenissenrecht en het vermogensrecht.¹⁷¹ Het bestaande wettelijke systeem biedt op dit gebied onvoldoende bescherming aan deze groep, met name in vergelijking met de rechten die gehuwden en geregistreerde partners genieten.¹⁷²

Naast de samenlevingsovereenkomst hebben samenlevende partners de mogelijkheid om hun samenleving om te zetten in een geregistreerd partnerschap. Hierop zal verder worden ingegaan in paragraaf 3.5.

¹⁶⁷ Kraan e.a. 2017, p. 321 en 322.

¹⁶⁸ Schrama 2015, p. 196.

¹⁶⁹ Schrama 2015, p. 196.

¹⁷⁰ Schrama 2015, p. 197.

¹⁷¹ Hoge Raad 10 mei 2019, NJ 2019/248.

¹⁷² Sachama 2015, p. 192.

3.3.1 De vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen

Ieder partner blijft in beginsel eigenaar van de goederen die hij/zij bij aanvang van de informele samenleving bezit of tijdens de samenleving door eigen inspanning, gift of erfenis heeft verkregen.¹⁷³ Dit betekent niet dat er geen vermogensrechtelijke aanspraken tussen samenwoners kunnen zijn. Indien partners goederen gezamenlijk hebben aangeschaft, kan er sprake zijn van mede-eigendom of gemeenschappelijk bezit.¹⁷⁴ Bij de verdeling van mede-eigendom is afdeling 3.7 NedBW van toepassing, die betrekking heeft op de verdeling van gemeenschappen.¹⁷⁵ Zoals in het tweede hoofdstuk is omschreven, is er sprake van medebezit wanneer er gezamenlijke goederen zijn gekocht, zoals bijvoorbeeld de aanschaf van een gezamenlijke woning.¹⁷⁶ Er kan ook sprake zijn van gemeenschappelijk bezit van samenwonende partners als de ene partner namens de andere handelt.¹⁷⁷ Dit wordt ook wel handelen in vertegenwoordiging genoemd. Handelen in vertegenwoordiging wordt verkregen door een volmacht, maar kan ook stilzwijgend. Er wordt hierbij meestal niet in naam van de andere partner gehandeld, maar wel in opdracht of voor rekening van de andere.¹⁷⁸

Het ontbreken van specifieke bepalingen voor de vermogensrechtelijke afwikkeling van ongehuwd samenwonen betekent niet dat er in het geheel geen mogelijkheden zijn voor vraagstukken op dit gebied. De wetgever heeft enkele beschermende maatregelen getroffen voor partners die kunnen aantonen dat zij een duurzaam gezamenlijk huishouden voeren.

Bescherming van de langstlevende ongehuwde partner

Dit is vastgelegd in artikel 4:28 NedBW, en voorziet in het recht op voortzetting bewoning en voortgezet gebruik inboedel voor de partner die tot diens overlijden met de overledene een duurzame gemeenschappelijke huishouding heeft gevoerd. Dit voor de duur van 6 maanden na het overlijden van de erflater.¹⁷⁹

¹⁷³ Schonewille 2010, p. 226.

¹⁷⁴ Schonewille 2010, p. 226-227.

¹⁷⁵ Schonewille 2010, p. 228.

¹⁷⁶ Schonewille 2010, p. 228.

¹⁷⁷ Artikel 3: 60 NedBW.

¹⁷⁸ Schonewille 2010, p. 228.

¹⁷⁹ Artikel 4:28 lid 1 NedBW

Huurbescherming van de ongehuwde partner

De ongehuwde partner geniet eveneens huurbescherming. Ingevolge artikel 7:267 Nederlands BW kan de samenwonende partner op drie manieren medehuurder worden door:

1. het medehuuderschap in de huurovereenkomst op te nemen.
2. een verzoek bij de huurder in te dienen voor medehuuderschap als er sprake is van een gemeenschappelijk hoofdverblijf en een duurzame gemeenschappelijke huishouding.¹⁸⁰
3. een verzoek hieromtrent bij de rechter in te dienen, indien de verhuurder niet binnen drie maanden schriftelijk op het verzoek reageert of deze afwijst.¹⁸¹

Medehuuders hebben dezelfde rechten en plichten als de huurder. De rechter kan echter het verzoek tot medehuuderschap alleen afwijzen in specifieke gevallen, bijvoorbeeld wanneer de medehuurder niet lang genoeg op het adres woont of als er geen financiële zekerheid is.¹⁸² Beide partners zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de betalingsverplichtingen.¹⁸³ Dat houdt in dat de volledige betalingsverplichting voor de huurwoning aan beide partners toekomt.¹⁸⁴

Als er geen aanvraag voor medehuuderschap is gedaan tijdens het samenwonen, heeft de partner geen recht op de huurwoning na het overlijden of het beëindigen van de relatie met de huurder.¹⁸⁵ Indien er wel medehuur is, kan de overgebleven partner de huur voortzetten. Zonder medehuur kan de huur maximaal zes maanden worden voortgezet bij een duurzaam gezamenlijk huishouden.¹⁸⁶ Als dat niet mogelijk is, moet de partner binnen 6 maanden naar de rechter voor een verzoek.¹⁸⁷

Pensioenrechten

Informeel samenlevende partners maken niet automatisch aanspraak op partnerpensioen zoals bij gehuwden en geregistreerde partnerschappen in Nederland. Ze kunnen echter wel maatregelen

¹⁸⁰ Artikel 7:267 lid 1 NedBW.

¹⁸¹ Artikel 7:267 lid 2 NedBW.

¹⁸² Artikel 7:267 lid 3 NedBW.

¹⁸³ Artikel 7:267 lid 4 NedBW.

¹⁸⁴ Autar 2017, p. 22.

¹⁸⁵ Artikel 7:268 lid 2 en 3 NedBW.

¹⁸⁶ Artikel 7:268 lid 2 NedBW.

¹⁸⁷ Artikel 7:268 lid 2 en 3 NedBW.

treffen om ervoor te zorgen dat zij pensioenrechten van elkaar genieten voor het geval een van hen komt te overlijden. Ten eerste biedt artikel 1 van de Nederlandse Pensioenwet de mogelijkheid dat een ongehuwde partner aanspraak kan maken op partnerpensioen. Volgens artikel 2a Pensioenwet (PW) hebben personen die een gezamenlijk huishouden voeren, een samenlevingsverklaring of een notariële samenlevingsovereenkomst hebben, en hun hoofdverblijf op hetzelfde adres hebben, aanspraak op partnerpensioen.¹⁸⁸ In alle andere gevallen is er voor strekking van deze wet dus geen sprake van een gezamenlijk huishouden en maken de partners geen aanspraak op het partnerpensioen.

Indien in het fungerende pensioenreglement van de werkgever van de deelnemende partner extra criteria voor de kwalificatie van de samenlevende partners als partner worden opgenomen, wordt op grond hiervan bepaald of de ongehuwde partner wordt gekwalificeerd als partner volgens de bepalingen van het pensioenreglement. De werkgever is vrij in het vaststellen van deze criteria.¹⁸⁹ De PW stelt geen nadere regels hiervoor vast. De voorwaarden hoeven dus geen wettelijke grondslag te hebben.¹⁹⁰ Autar beschrijft dit als de *discretionaire bevoegdheid van werkgever en werknemer om de begrippen partner en partnerrelaties in de zin van de pensioenovereenkomst voor informeel samenlevende partners in te vullen*.¹⁹¹ De wet benadrukt wel het belang van gelijke rechten en plichten voor zowel gehuwden, geregistreerd partnerschap als informeel samenlevende partners.¹⁹² Dergelijke bedingen zullen op grond van artikel 16 lid 3 PW nietig worden verklaard.¹⁹³

3.4. Het geregistreerd partnerschap

Het geregistreerd partnerschap is op 1 januari 1998 bij inwerkingtreding van de Wet van 5 juli 1997 wettelijk vastgelegd, waarbij wijzigingen in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering werden doorgevoerd.¹⁹⁴ Het geregistreerd partnerschap

¹⁸⁸ Artikel 2a lid 2 en 3 PW.

¹⁸⁹ Autar 2017, p. 173.

¹⁹⁰ Autar 2017, p. 172.

¹⁹¹ Autar 2017, p. 173.

¹⁹² Autar 2017, p. 173 en artikel 16 lid 1 PW.

¹⁹³ Autar 2017, p. 174.

¹⁹⁴ Asser-De Boer 2023, p. 445.

is met deze wijziging wettelijk geregeld in Boek 1, respectievelijk de artikelen 80a tot 80g van het Nederlands Burgerlijk Wetboek.¹⁹⁵ De titels 6, 7 en 8 van Boek 1 NedBW zijn hierbij van overeenkomstige toepassing op het geregistreerd partnerschap.¹⁹⁶ Hieruit vloeien er rechten en verplichtingen voort uit het huwelijksvermogensrecht voor geregistreerde partners.

De ontwikkeling van de wetgeving betreffende geregistreerd partnerschap is gebaseerd op artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en artikel 14 van het EVRM, en artikel 26 IVBPR.¹⁹⁷ Artikel 8 van het EVRM beschermt het recht op respect voor privé-, familie- en gezinsleven. In de zaak *Vallianatos and Others v. Greece* bevestigt het EHRM dat een duurzame relatie tussen partners van gelijk geslacht bescherming verdient onder dit artikel.¹⁹⁸ Het betrof in deze zaak de door Griekenland ingevoerde Wet ter erkenning van “*Civil Unions*” als een officiële vorm van partnerschap anders dan het huwelijk, uitsluitend voor partners van verschillend geslacht. Het EHRM oordeelde dat de ongelijke behandeling van partners van hetzelfde geslacht door deze wet niet in verhouding stond tot de doelstellingen om het huwelijk en het gezin “in traditionele zin” te beschermen. De wet was daarom in strijd met artikel 8 jo. 14 van het EVRM.¹⁹⁹ Deze zaak benadrukt de noodzaak van juridische bescherming voor alle gezinsvormen en het naleven van het non-discriminatiebeginsel.

De verplichting om het gezinsleven te respecteren, betekent voor Europese Staten eveneens de verplichting om een juridisch kader te ontwikkelen dat deze gezinsbanden beschermt. Dit heeft geleid tot wetgeving over geregistreerd partnerschap in landen zoals Nederland, waardoor deze (voorheen) niet erkende relaties juridisch worden erkend en beschermd. Ook de Nederlandse Grondwet biedt bescherming van het gezinsleven en de persoonlijke levenssfeer. Artikel 1 jo. artikel 10 van de Nederlandse Grondwet beschermt het gezinsleven en de persoonlijke levenssfeer. Dit houdt in dat iedereen recht heeft op respect voor zijn gezinsleven en de persoonlijke levenssfeer, behalve in de gevallen die wettelijk zijn vastgesteld waarin de lichamelijke, geestelijke of morele belangen van een gezinslid ernstig worden bedreigd.

¹⁹⁵ Artikel. 80a tot 80e in Boek 1 NedBW, door de wet van 5 juli 1997 (Staatsblad 1997, nr. 324).

¹⁹⁶ Artikel 1:80b NedBW.

¹⁹⁷ Schrama, National Report: The Netherlands: Informal relationships, March 2015.

< <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/The-Netherlands-IR.pdf> geraadpleegd op 29 januari 2025.

¹⁹⁸ EHRM 7 november 2013 [GC] - 29381/09 and 32684/09.

¹⁹⁹ EHRM 7 november 2013 [GC] - 29381/09 and 32684/09.

Artikel 1:80a NedBW beschrijft het geregistreerd partnerschap als een wettelijk alternatief voor het huwelijk, met veel van dezelfde rechten en plichten, zoals wederzijdse onderhoudsplicht, erfrechtelijke aanspraken, pensioenverevening en vermogensrechtelijke regelingen. De gebonden en mondeling afgelegde verklaringen van het huwelijk zijn hierbij niet verplicht gesteld.²⁰⁰ Zij hoeven elkaar bijvoorbeeld niet (op religieuze wijze) het ja-woord te geven.

Deze samenlevingsvorm komt tot stand door middel van de registratie van het partnerschap, middels een akte van registratie, opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand.²⁰¹ Artikel 1:80b NedBW beschrijft de voorwaarden voor het aangaan van een geregistreerd partnerschap. Beide partners moeten minimaal 18 jaar zijn, mogen niet gehuwd zijn of al een geregistreerd partnerschap hebben, moeten geen te nauwe familiale relatie hebben en moeten handelingsbekwaam zijn. Deze voorwaarden helpen bigamie en problematische verwantschappen te voorkomen.

Artikel 1:80d NedBW noemt de verschillende redenen voor beëindiging van een geregistreerd partnerschap, waaronder het overlijden van een partner, omzetting in een huwelijk, ontbinding wegens bigamie en beëindiging via een gerechtelijke procedure. In tegenstelling tot een huwelijk, dat alleen via de rechter kan worden ontbonden, kan een geregistreerd partnerschap onder bepaalde voorwaarden buiten de rechter om worden ontbonden. Deze mogelijkheid geldt alleen als er geen minderjarige kinderen bij betrokken zijn en beide partners hiermee akkoord gaan.

3.4.1 Het wettelijk vermogensstelsel en de rechtsgevolgen van geregistreerde partners

Het wettelijk vermogensstelsel van geregistreerde partners is gelijkgesteld aan het huwelijk.²⁰² Een geregistreerd partnerschap heeft dezelfde vermogensrechtelijke rechtsgevolgen als een huwelijk.²⁰³ Artikel 1:80e NedBW beschrijft de juridische gevolgen van ontbinding van een geregistreerd partnerschap.

²⁰⁰ Asser-De Boer 2023, p. 448-449.

²⁰¹ Asser-De Boer 2023, p. 448-449.

²⁰² Schonewille 2010, p. 213.

²⁰³ Kraan 2017, p.338.

Sinds 1 januari 2018 geldt echter de beperkte gemeenschap van goederen.²⁰⁴ Vanaf na 2018 geldt als gevolg hiervan een beperkte gemeenschap van goederen voor deze samenlevers.²⁰⁵ Onder deze regeling worden alleen de tijdens het partnerschap verkregen bezittingen en schulden gedeeld, tenzij anders overeengekomen. Deze wijziging brengt de volgende kernregels met zich mee:²⁰⁶

- Bezittingen en schulden die vóór het partnerschap in bezit waren van een partner, blijven privébezit.
- Erfenissen en schenkingen blijven persoonlijk, tenzij expliciet anders is opgenomen in een samenlevingsovereenkomst.
- Alle bezittingen en schulden die tijdens het partnerschap worden verkregen, worden gelijkelijk gedeeld, tenzij anders bepaald.

Naast de wettelijke bepalingen kunnen geregistreerde partners hun vermogensrechtelijke afspraken vastleggen in partnerschapsvoorwaarden.²⁰⁷ Dit biedt de mogelijkheid om af te wijken van de standaard gemeenschap van goederen. Indien er echter een samenlevingsovereenkomst is opgesteld vóór het aangaan van het geregistreerd partnerschap, verliest deze haar geldigheid zodra het partnerschap officieel wordt geregistreerd. De rechtvaardiging hiervoor ligt in het feit dat de rechtsgevolgen van het geregistreerd partnerschap afhankelijk zijn van de partnerschapsvoorwaarden.²⁰⁸ Afwijking van de wettelijke gemeenschap van goederen kan dus uitsluitend met partnerschapsvoorwaarden.

3.5. Tussenconclusie

In Nederland is er geen specifiek wettelijk kader dat de rechten en plichten van samenlevende partners binnen het burgerlijk recht regelt. Evenmin bestaat er een equivalent van het huwelijksvermogensrecht voor informeel samenwonende partners. Toch kunnen samenlevende

²⁰⁴ Kamerstukken II 2014/15, 33987, nr. 10, p. 18, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33987-10.html> geraadpleegd 15 mei 2025.

²⁰⁵ Kraan 2017, p. 338.

²⁰⁶ Kraan 2017, p. 338.

²⁰⁷ Kraan 2017, p. 338-339.

²⁰⁸ Kraan 2017, p. 338-339.

partners op basis van het algemene vermogensrecht aanspraak maken op vermogens- en vergoedingsrechten.

Samenwoners hebben in Nederland de keuze tussen feitelijke samenwoning of wettelijke samenwoning. Wanneer er geen sprake is van geregistreerd partnerschap, wordt de relatie beschouwd als ongehuwd samenwonen. Bij informele samenwoning zijn de partners vrij om zelf afspraken te maken over hun rechten en plichten, bijvoorbeeld via een samenlevingscontract of door te kiezen voor een geregistreerd partnerschap. Deze flexibiliteit stelt ongehuwde partners in staat om de vorm van samenleving te kiezen die het beste aansluit bij hun persoonlijke situatie. Dit draagt bij aan de erkenning van verschillende gezinsvormen binnen de Nederlandse samenleving.

Het geregistreerd partnerschap, dat toegankelijk is voor zowel heteroseksuele als homoseksuele partners, waarborgt het recht op gezinsleven en non-discriminatie in Nederland. Deze regeling toont overeenkomsten met het wettelijke stelsel van het huwelijk, hoewel er enkele uitzonderingen zijn. Vermogensrechtelijke aspecten en verplichtingen binnen een geregistreerd partnerschap zijn echter duidelijk vastgelegd in de wet, wat een belangrijke vorm van bescherming biedt voor deze vorm van samenleven.

De juridische positie van buitenhuwelijkse samenlevingen in Nederland is daardoor ruimer en biedt meer bescherming en mogelijkheden dan in Suriname. Zo blijven bezittingen en schulden die vóór het partnerschap eigendom van een partner waren privébezit. Evenzo blijven erfenissen en schenkingen persoonlijk, tenzij anders overeengekomen in een samenlevingsovereenkomst.

Geregistreerde partners hebben daarnaast de vrijheid om hun afspraken omtrent gezamenlijk en privévermogen vast te leggen in een samenlevingsovereenkomst. Het sluiten van een dergelijke overeenkomst voorafgaand aan de registratie vervalt echter zodra het geregistreerd partnerschap wordt aangegaan, aangezien de rechtsgevolgen van het partnerschap afhankelijk zijn van de partnerschapsvoorwaarden. Afwijken van de wettelijke gemeenschap van goederen is dan ook alleen mogelijk door specifieke partnerschapsvoorwaarden vast te leggen.

4. Vergelijkende analyse tussen Suriname en Nederland

4.1 Inleiding

In de twee vorige hoofdstukken is het wettelijk vermogensstelsel van samenlevende partners in Suriname en Nederland geanalyseerd, en is nagegaan welke vermogensrechtelijke gevolgen de verhouding tussen ongehuwde partners in beide landen met zich meebrengt. Met deze analyse zijn naast de rechten en plichten van vermogensrechtelijke aard de problemen met betrekking tot de juridische erkenning en bescherming van samenlevende partners in kaart gebracht. In dit hoofdstuk wordt door middel van een vergelijkende analyse met Nederland nagegaan welke wijzigingen noodzakelijk zijn binnen het Surinaams recht, opdat alle samenlevingsvormen gelijke erkenning en bescherming toekomen met betrekking tot de rechtsgevolgen van de vermogensrechtelijke aard.

4.2 Vergelijkende Analyse

De juridische bescherming en erkenning van het ongehuwd samenwonen in Suriname en Nederland

Uit het onderzoek blijkt dat er zowel in de Surinaamse als in de Nederlandse wet geen expliciete definitie of omschrijving is van het “ongehuwd samenwonen”. Uit jurisprudentie blijkt dat de belangrijkste voorwaarde voor het beoordelen van het bestaan van deze samenlevingsvorm is het “duurzaam samenleven als waren zij gehuwd”, die op zich weer wordt vastgesteld op basis van de criteria duurzame affectieve relatie, samenwoning, wederzijdse verzorging, een gemeenschappelijk huishouden.²⁰⁹

Onderstaande tabel biedt een vergelijking van de ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname en de criteria die volgens de jurisprudentie zijn vastgesteld als bewijs voor het “samenleven als waren zij gehuwd”.²¹⁰ Hierin wordt aangegeven aan welke voorwaarden elk van deze samenlevingsvormen afzonderlijk voldoet.

²⁰⁹ Hoge Raad 10 mei 2019, NJ 2019/248.

²¹⁰ Hoge Raad 10 mei 2019, NJ 2019/248.

Ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname	Overeenkomstige kenmerken
1. Bezoek relaties	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (Duurzame) affectieve relatie ▪ Wederzijdse verzorging
2. Concubinaat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duurzame affectieve relatie ▪ Samenwoning ▪ Wederzijdse verzorging ▪ Een gemeenschappelijk huishouden
3. (Niet-geregistreerde) traditionele en religieuze huwelijken	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duurzame affectieve relatie ▪ Samenwoning ▪ Wederzijdse verzorging ▪ Een gemeenschappelijk huishouden
4. Samenleving (of concubinaat) tussen personen van gelijk geslacht	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duurzame affectieve relatie ▪ Samenwoning ▪ Wederzijdse verzorging ▪ Een gemeenschappelijk huishouden

Tabel 2 Voorwaarde van bestaansbewijs van het samenleven als waren zij gehuwd per ongehuwde samenlevingsvorm

Uit de vergelijking blijkt dat, op de bezoekrelatie na, alle andere genoemde vormen van ongehuwd samenwonen voldoen aan de voorwaarden om als *samenleving als ware zij gehuwd* te worden beschouwd. Desondanks zijn er aanzienlijke verschillen in juridische bescherming en behandeling van deze ongehuwde samenlevingsvormen binnen Suriname. De verschillen die bij een bezoekrelatie zijn geconstateerd, maken het moeilijk om het bestaan van deze samenleving objectief vast te stellen. Surinaamse partners die behoren tot de groep (niet-geregistreerde) traditionele en religieuze huwelijken zullen op grond van bovenstaande analyse eerst moeten bewijzen dat hun samenleving voldoet aan de voorwaarden voor het samenleven als waren zij gehuwd en niet van gelijke geslacht zijn om aanspraak te maken op de regels die geldend zijn verklaard voor het concubinaat.

Het concept “samenleven als waren zij gehuwd” is niet expliciet omschreven in de Nederlandse wetgeving. In tegenstelling tot Suriname biedt langdurig ongehuwd samenwonen in Nederland geen grondslag voor de analogische toepassing van regels uit het huwelijksvermogensrecht, zelfs niet bij een duurzame vorm van samenwoning als ware zij gehuwd.

De juridische erkenning en bescherming van verschillende ongehuwde relaties

In Suriname is de wettelijke erkenning van ongehuwde relaties minder uitgebreid dan in Nederland. Volgens het BW wordt het concubinaat erkend als een ongehuwde samenleving,

waarbij enkele regels van het huwelijk analogisch op deze samenlevingsvorm worden toegepast.²¹¹ De erkenning van het concubinaat betreft echter slechts personen van verschillend geslacht, omdat er sprake is van een analoge toepassing van het huwelijk en de regels van het huwelijk slechts van toepassing zijn op echtgenoten, namelijk een huwelijk tussen een man en vrouw.²¹² Het uitgangspunt van de toekenning van (vermogens)rechten en plichten aan samenlevende partners is de gelijkstelling van partners met echtgenoten, namelijk “het samenleven als waren zij gehuwd”.²¹³ Hierdoor ontbreekt de seksneutrale benadering in het huidige huwelijksvermogensstelsel van Suriname. Het gebrek aan wettelijke erkenning heeft zowel betrekking op het onderscheid tussen verschillende ongehuwde samenlevingsvormen als tussen homoseksuele en heteroseksuele partners. Er zijn in dit onderzoek geen factoren aangetroffen die een dergelijk onderscheid rechtvaardigen. Artikel 33 BW is in strijd met de artikelen 8 jo. 17 lid 1 GW, de artikelen 17 jo. 23 jo. 26 IVBPR en de artikelen 1 jo. 11 jo. 17 lid 2 jo. 24 AVR. In dit kader schendt Suriname het recht op eerbiediging van het privéleven, het recht op een familie- en gezinsleven en het recht op gelijke behandeling en non-discriminatie. Artikel 26 IVBPR verbiedt ook elke vorm van discriminatie op grond van de wet.

Nederland daarentegen onderscheidt twee buitenhuwelijkse samenlevingsvormen, namelijk het ongehuwd samenwonen en het geregistreerd partnerschap. Het geregistreerd partnerschap is in Nederland ingevoerd als reactie op de behoefte aan een formele erkenning van relaties tussen partners van gelijk geslacht.²¹⁴ Hiermee heeft Nederland ervoor gezorgd dat het recht op gezins- en familieleven, in artikel 8 AVR, en het recht op non-discriminatie, vastgelegd in artikel 14 AVR, worden gewaarborgd. Op grond hiervan is het geregistreerd partnerschap ingevoerd, waardoor ongehuwde partners, ongeacht hun seksuele geaardheid, zich kunnen inschrijven bij de burgerlijke stand en de bepalingen van het huwelijksvermogensrecht onmiddellijk op hen van toepassing worden.²¹⁵ Het geregistreerd partnerschap voor personen van verschillend en gelijk geslacht, is in de Nederlandse wetgeving grotendeels gelijkwaardig aan het huwelijk.²¹⁶ Hierdoor is er weinig noodzaak tot het vaststellen van specifieke regels voor samenwoners. Het

²¹¹ Memorie van Toelichting, Boek 1 Personen en Familierecht, Burgerlijk Wetboek Suriname, p. 110 en 112.

²¹² Artikel 1:33 BW.

²¹³ Zie bijvoorbeeld artikel 1:87a BW.

²¹⁴ Asser 2023, p. 445.

²¹⁵ Asser 2023, p. 445-446.

²¹⁶ Kraan 2017, p.338.

geregistreerd partnerschap is niet erkend in het BW. Het *samenwonen als ware zij gehuwd* in het BW is ook niet opengesteld voor partners van gelijk geslacht. De wet staat ook niet toe dat partnerschappen gesloten in het buitenland worden erkend of geregistreerd.²¹⁷

Er is geen algemene wettelijke erkenning van het ongehuwd samenwonen in Nederland, dat automatisch dezelfde rechten en verantwoordelijkheden geeft als het huwelijk.²¹⁸ Het gebrek aan automatische erkenning betekent niet dat samenwonende koppels geen mogelijkheden hebben om de vermogensrechtelijke aspecten van hun samenleving juridisch af te dwingen. Informeel samenlevende partners zullen bij eventuele vermogensrechtelijke vraagstukken van hun samenleving te rade moeten gaan bij het algemeen vermogensrecht.²¹⁹ Partners hebben de mogelijkheid om hun rechten en bescherming te garanderen door middel van een geregistreerd partnerschap, samenlevingsovereenkomst of testament.²²⁰ De samenlevingsovereenkomst is in Nederland niet in de wet opgenomen, maar doordat dit contract binnen verschillende rechtsgebieden wordt gehanteerd, is het in Nederland een rechtsfeit.²²¹ Kortom, hoewel Nederland het ongehuwd samenwonen niet automatisch erkent als gelijkwaardig aan het huwelijk, biedt het partners wel de middelen om hun eigen juridische beschermingskader te creëren. Maar zijn deze rechtsmiddelen voldoende om de rechtszekerheid van samenlevende partners te waarborgen? Het ontbreken van concrete wetgeving voor samenlevende partners blijft een bijzondere uitdaging voor de rechtspraak, die leidt tot inconsistentie vanwege de verschillen in beoordelingen naar omstandigheden van elk concreet geval. Hoewel het vanuit theoretisch oogpunt duidelijk is dat het algemene vermogensrecht moet worden toegepast, blijft het bijzonder lastig om in concrete gevallen antwoorden te vinden op diverse rechtsvragen.²²² Dat komt doordat het niet altijd duidelijk en eenduidig is hoe die rechtsregels toegepast moeten worden op het ongehuwd samenwonen.²²³

²¹⁷ Constitutioneel Hof Van de Republiek Suriname, Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof van artikel 80 Surinaams Burgerlijk Wetboek (zoals laatstelijk gewijzigd op 19 januari 2004 S.B. 2004 no. 25) op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM)., <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2023/11/CH-03-d.d.-31-januari-2023.pdf>, geraadpleegd op 17 december 2024.

²¹⁸ Kraan e.a. 2017, 32.1

²¹⁹ Kraan e.a. 2017, 321.

²²⁰ Schrama 2015, p. 193.

²²¹ Schonewille 2010, p. 217.

²²² Schonewille 2010, p. 217.

²²³ Schonewille 2010, p. 217.

De wetgeving zegt dat gelijke gevallen gelijk behandeld dienen te worden. Een formele wettelijke grondslag is daarom ook voor samenlevende partners van belang ter rechtvaardiging van de beoordeling van gelijke gevallen voor het recht.²²⁴ Dat wil zeggen dat de Staat verplicht is aan iedere burger (wettelijk) gelijke rechten en een gelijke behandeling toe te kennen.²²⁵ Het non-discriminatiebeginsel houdt ook in dat er sprake moet zijn van gelijkheid voor de wet.²²⁶

De vermogensrechtelijke positie van samenlevende partners in Suriname en Nederland

Zowel Suriname als Nederland heeft geen specifieke wettelijke vermogenswet waar het geheel van regels betreffende de vermogensrechtelijke betrekkingen, die ten gevolge van het ongehuwd samenwonen of de beëindiging daarvan, tussen partners of tussen hen en derden, is geregeld. Beide landen hebben wel juridische maatregelen getroffen om de vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen te regelen. In geen van beide rechtssystemen is er sprake van een gemeenschapsstelsel voor ongehuwde/informeel samenlevende partners.

Het wettelijk vermogensstelsel voor samenlevende partners in Suriname en Nederland is gebaseerd op het stelsel van gescheiden vermogens.²²⁷ Er is geen sprake van algehele gemeenschap van goederen tussen samenwoners. Zelfs al zouden zij een samenlevingsovereenkomst aangaan of enig ander contractuele verbintenis aangaande hun vermogensrechtelijke verhoudingen afsluiten zal dit nimmer de strekking hebben van een goederengemeenschap.²²⁸

Als gevolg van de verhoudingen tussen de samenwoners kunnen er wel zodanige verschuivingen of vermengingen in het vermogen plaatsvinden, waardoor er een eenvoudige of stilzwijgende gemeenschap ontstaat.²²⁹ Dit kan zich voordoen indien de samenlevers gedurende een bepaalde periode hebben samengewoond en een gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd, waarbij een economische verwevenheid is ontstaan. Bijvoorbeeld door het delen van de kosten van voedsel, nutsvoorzieningen, transport en andere uitgaven. Het is meestal dan heel moeilijk en soms

²²⁴ Artikel 8 GW en Constitutioneel Hof Van de Republiek Suriname, p. 7, <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2023/11/CH-03-d.d.-31-januari-2023.pdf>, geraadpleegd op 17 december 2024.

²²⁵ Constitutioneel Hof Van de Republiek Suriname, p.7. <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2023/11/CH-03-d.d.-31-januari-2023.pdf>, geraadpleegd op 17 december 2024.

²²⁶ Artikel 26 IVBPR.

²²⁷ Autar e.a. 2017, p. 3-4.

²²⁸ Autar e.a. 2017, p. 3-4.

²²⁹ Schrama 2015, p. 195-196.

zelfs onmogelijk om de mate van inbreng of het eigendomsrecht op een goed van elke partner vast te stellen. De bewijslast ligt hierbij over het algemeen bij de partij die de aanspraak maakt op het goed of die een vorderingsrecht heeft. De onderbouwing van vorderingen moet gebaseerd zijn op feiten en omstandigheden die de vordering kunnen dragen, anders wordt niet voldaan aan de stelplicht.²³⁰

Het geregistreerd partnerschap staat open als keuze voor samenlevende partnersom om hun vermogensrechtelijke verhoudingen juridisch te regelen. In dit kader is het stelsel van (beperkte) gemeenschap van goederen wel van toepassing. Naar mijn mening druist deze mogelijkheid toch in tegen de partijautonomie van informeel samenlevende partners, ondanks dat dit meer juridische bescherming biedt. Hoewel het geregistreerd partnerschap qua formaliteiten verschilt van het huwelijk zijn de vermogensrechtelijke gevolgen hetzelfde. Een evenwichtig juridisch kader, speciaal ontworpen naar de omstandigheden van het ongehuwd samenwonen, zou naar mijn mening meer rechtszekerheid bieden.

Suriname en Nederland lijken met respectievelijk de bepaling in het BW voor concubinaat en de wettelijke erkenning van geregistreerd partnerschap bescherming te bieden aan informeel samenlevende partners. Toch biedt het huidige systeem onvoldoende regulering en bescherming voor de economisch zwakkere partner en kinderen binnen deze samenlevingsvormen.²³¹ Schrama merkt op dat het ontbreken van specifieke wetgeving in Nederland voor ongehuwde relaties leidt tot grote onrechtvaardigheid, rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid.²³² Bij het beëindigen van zo een relatie is er vaak geen duidelijke regeling omtrent de verdeling van het gedurende de relatie opgebouwde vermogen. De rechtbank moet op basis van het beschikbare bewijs beslissen over het eigendomsrecht, wat soms tot oneerlijke uitkomsten kan leiden, vooral wanneer één partner aanzienlijk wordt benadeeld. Dit doet zich vooral voor in situaties waarin die partner heeft bijgedragen aan de opbouw van het vermogen, maar juridisch gezien geen eigenaar is. Of waar één partner verantwoordelijk is voor het huishouden en de zorg voor kinderen, waardoor die persoon minder financiële middelen heeft. In Suriname is de situatie anders, aangezien daar een

²³⁰ Schonewille 2010, p. 223.

²³¹ Schrama FJR 2016, p. 224.

²³² Schrama FJR 2016, p. 225.

bewijsvermoeden geldt: als er geen bewijs is aan wie een goed toebehoort, wordt aangenomen dat de helft aan beide partners toebehoort.²³³

Er zijn enkele verschillen tussen Suriname en Nederland met betrekking tot voorzieningen die in de wetgeving getroffen zijn om vraagstukken betreffende de vermogensrechtelijke gevolgen van samenlevende partners te beantwoorden.²³⁴ In Suriname zijn de volgende vermogensrechtelijke gevolgen van ongehuwd samenwonen (samenleven alsof men gehuwd is) opgenomen in het Burgerlijk Wetboek:

- Bewijsvermoeden (artikelen 131 in verbinding met 131a BW);
- Recht op uitkering tot levensonderhoud/ partneralimentatie (artikel 1:408b BW);
- Vergoedingsrechten (artikelen 1:87a in verbinding met 1:87 BW);
- Gebruik van de (gezins)woning na beëindiging van het samenleven alsof men gehuwd was (artikel 1:165a BW);
- Huur of medehuur van de woonruimte (artikel 7:267 BW);
- Erfrechtelijke bepalingen met betrekking tot de langstlevende ongehuwde partner, zoals:
- Voortgezet gebruik van de (gezins)woning na het overlijden van een partner (artikel 4:28 BW);
- Verzorgingsvruchtgebruik (artikelen 4:29 in verbinding met 4:30 en 4:30a BW).

Deze voorzieningen weerspiegelen de specifieke juridische aanpak van Suriname op het gebied van ongehuwd samenwonen en de bijbehorende rechten en verplichtingen.

Afgezien van de wederzijdse onderhoudsplicht is er voor de overige aspecten in het BW wel een juridische basis, voornamelijk in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht, voor personen die in concubinaat leven. De bepalingen die in het BW van toepassing zijn op het duurzaam samenleven als waren zij gehuwd, zijn overwegend van vermogensrechtelijke aard, en brengen duidelijkheid in geval van vraagstukken betreffende vermogensverdeling bij informeel samenlevende partners. Het is daarom van belang dat samenwoners weten wat wettelijk geregeld

²³³ Artikel 1:31a BW.

²³⁴ In Bijlage 1 is een schematisch overzicht te vinden van de verschillen en overeenkomsten in wettelijke voorzieningen van vermogensrechtelijke aard voor informele samenwoners in Suriname en Nederland.

is met betrekking tot hun relatie. Met name met betrekking tot de vermogensrechtelijke gevolgen van de relaties tussen partners. Dit wil niet zeggen dat er geen gevallen zullen zijn waarbij personen die in concubinaat leven niet meer naar de rechter hoeven voor een oplossing. Vraagstukken aangaande het ongehuwd samenwonen blijven een complexe zaak, vanwege het ontbreken van verplichte formaliteiten bij de aanvang van de samenleving en een wettelijk stelsel voor het regelen van hun vermogensrechtelijke aspecten. Elke omstandigheid kan verschillen, waarvoor de rechter niet altijd te rade zal kunnen gaan bij het Surinaams huwelijksvermogensrecht, omdat ook daarbij sprake is van een beperkte analogische toepassing van regels op het concubinaat.

4.3 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is middels een vergelijkende analyse nagegaan welke wijzigingen noodzakelijk zijn in het Surinaams recht, opdat alle samenlevingsvormen gelijke erkenning en bescherming toekomen, met betrekking tot de rechtsgevolgen van de vermogensrechtelijke aard van hun samenleving.

Uit bovenstaande analyse is gebleken dat Suriname in tegenstelling tot Nederland meer juridische voorzieningen van vermogensrechtelijke aard in haar wetgeving heeft getroffen voor personen die duurzaam samenleven als waren zij gehuwd, oftewel informeel samenlevende partners. Deze beschermingen omvatten erfrecht, pensioenrechten en de verdeling van eigendom. Dit betekent niet dat Suriname aan meer samenlevingsvormen bescherming biedt dan Nederland. Daarentegen heeft de mogelijkheid voor samenlevende partners om te kiezen tussen ongehuwd samenwonen en het geregistreerd partnerschap, gecombineerd met de openstelling van deze instituten voor zowel heteroseksuele als homoseksuele partners, geleid tot een aanzienlijke uitbreiding van de bescherming van deze samenlevingsvormen in Nederland. Door de verschillende gezinsvormen te erkennen en te beschermen, draagt Nederland bij aan een bredere waarborging van het recht op een gezin en familieleven, zoals beschermd door artikel 8 EVRM.

In het Nederlands burgerlijk recht ontbreekt een specifieke wettelijke grondslag voor de volgende mogelijke vermogensrechtelijke gevolgen van ongehuwd samenwonen:²³⁵

- Geen wettelijke wederzijdse onderhoudsplicht.
- Geen recht op alimentatie.
- Geen recht op vergoeding gebaseerd op de beleggingsleer.
- Geen wettelijk recht op tijdelijk voortgezet gebruik van de woning.
- Geen bewijsvermoeden.
- Geen recht op verzorgingsvruchtgebruik.
- Geen recht op voortgezet gebruik van de woning na overlijden.

Deze vermogensrechtelijke aspecten zijn ook niet uit het algemeen vermogensrecht af te leiden.²³⁶

Als gevolg hiervan dienen Nederlandse partners die ongehuwd samenwonen zich te wenden tot de rechter indien een partner een vordering zou willen instellen op grond van vermogensrechtelijke gevolgen van het ongehuwd samenwonen. De rechter zal dit verzoek moeten toetsen aan de regels van het algemeen vermogensrecht, met name de beginselen van de redelijkheid en billijkheid.²³⁷

Dit houdt in dat de rechter, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, en indien aanvaardbaar, zal nagaan of de vordering of verbintenis rechtvaardig, eerlijk en aanvaardbaar is.

²³⁵ Voor de belangrijkste verschillen tussen de wettelijke regelingen voor ongehuwd samenwonenden in het huidige Surinaamse Burgerlijk Wetboek (BW) en het Nederlandse Burgerlijk Wetboek (NedBW), in het licht van recente wijzigingen in het Surinaamse recht, wordt verwezen naar bijlage 1.

²³⁶ Schonewille 2010, p. 229.

²³⁷ Schonewille 2010, p. 229 en Artikel 6:2 NedBW.

Conclusie

In deze thesis is de volgende centrale vraag beantwoord: “*Wat zijn de vermogensrechtelijke gevolgen voor de verschillende ongehuwde samenlevingsvormen in Suriname en Nederland en op welke gebieden is er hervorming van wetgeving noodzakelijk?*”

In Hoofdstuk 1 is middels een analyse aangetoond dat de literatuur uiteenlopende definities hanteert voor het begrip ongehuwd samenwonen. De wet legt echter alleen specifieke voorwaarden vast om deze samenlevingsvorm wettelijk te erkennen. Concluderend laat dit onderzoek zien dat ongehuwd samenwonen kan worden beschreven als “*de situatie waarin twee personen, ongeacht of zij van verschillend of gelijk geslacht zijn, een duurzame affectieve relatie hebben en een gezamenlijk huishouden voeren elkaar wederzijds verzorgen, zonder dat zij gehuwd zijn of een geregistreerd partnerschap te zijn aangegaan*”.

De wettelijke verplichting tot bescherming van ongehuwd samenwonen is zowel in het nationaal recht als het internationaal recht vastgesteld. Het recht op bescherming van het gezins- en familieleven volgens de mensenrechtenwetgeving en het verbod op discriminatie op basis van burgerlijke staat spelen een belangrijkere rol bij het beschermen van de rechten en belangen van ongehuwde partners. Het is daarom noodzakelijk dat samenlevende partners ook op het gebied van vermogensrechtelijke gevolgen, juridische bescherming genieten.

Zowel in Nederland als Suriname zijn er juridische voorzieningen getroffen om personen die ongehuwd samenwonen een zekere mate van bescherming te bieden. Vanaf 1 mei 2025, is bij WET van 5 december 2024, houdende vaststelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 no. 164), bepaalde regels uit huwelijksvermogensrecht, erfrecht en huurrecht naar analogie toegepast op ongehuwd samenwonende personen die *samenleven als waren zij gehuwd*. Als gevolg van deze ontwikkeling is het concubinaat in Suriname erkend als een rechtsfeit.²³⁸ Samenlevende partners genieten nu dus beperkte juridische bescherming. Dit omvat voornamelijk aspecten zoals alimentatie, vergoedingsrechten, verzorgingsaanspraken en verdeling van bezit. De wettelijke

²³⁸ WET van 5 december 2024, houdende vaststelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 no. 164).

erkenning van het concubinaat betekent echter niet dat ongehuwd samenwonen, ongeacht de duur, automatisch gelijkgesteld wordt aan een huwelijk volgens de wet.

Het onderzoek brengt enkele tekortkomingen in dit kader aan het licht. Niet alle vormen van ongehuwd samenwonen worden juridisch beschermd, omdat sommige relaties niet aan de wettelijke criteria voor het erkennen van een concubinaat voldoen. De definitie van "samenleven als waren zij gehuwd" is niet eenduidig vastgesteld. Zo wordt elke relatie individueel beoordeeld door rechters, waarbij factoren zoals de duurzaamheid van de relatie, gezamenlijke huishouding, wederzijdse verzorging en samenwoning, een rol spelen. Omdat deze criteria niet uniform worden toegepast, kunnen er verschillende juridische problemen zoals inconsistente juridische beoordelingen ontstaan.

De benadering van samenlevende partners in Suriname is gebaseerd op een heteronormatief perspectief, waarbij relaties tussen partners van hetzelfde geslacht niet dezelfde erkenning krijgen. Het bepaalde in artikel 1:33 BW zorgt ervoor dat personen van gelijk geslacht die in concubinaat leven geen aanspraak maken op de regels in het BW, die met ingang van 1 mei 2025 op deze relatievorm van toepassing zijn verklaard. Suriname schendt hiermee het recht op eerbiediging van het privéleven, het recht op een familie en gezinsleven en het recht op gelijke behandeling en non-discriminatie die in de artikelen 8 jo. 17 lid 1 GW, de artikelen 17 jo. 23 jo. 26 IVBPR en de artikelen 1 jo. 11 jo. 17 lid 2 AVRVM zijn verankerd. Hoewel Suriname dus een stap vooruit heeft geboekt met betrekking tot de erkenning van verschillende gezinsstructuren, is er als gevolg van deze tekortkomingen nog steeds sprake van een beperkte erkenning, ongelijke behandeling en discriminatie van ongehuwde samenlevingsvormen mede vanwege de ongelijke behandeling tussen personen van verschillend en gelijk geslacht.

In tegenstelling tot het Surinaams rechtssysteem biedt het Nederlands recht een nogal solide juridisch kader voor een ruimere groep samenlevende partners middels het geregistreerd partnerschap dat zowel op personen van gelijke als verschillend geslacht van toepassing is. De eis van het *samenleven als waren zij gehuwd*, die volgens de Surinaamse wetgeving als grondslag dient voor het concubinaat, is in het geval van een geregistreerd partnerschap niet vereist. Daarnaast zijn er geen strenge juridische voorwaarden vastgesteld om een partnerschap te

registreren. Van belang is dat de personen niet gehuwd moeten zijn of een ander partnerschap mogen hebben geregistreerd.

Voorts blijven de vermogensrechtelijke gevolgen na de beëindiging van het ongehuwd samenwonen voor beide rechtssystemen een complexe zaak, omdat dit per geval verschilt. Ook omdat er bij samenwonen in beginsel van uit wordt gegaan dat er gescheiden vermogens zijn, maar er wel degelijk verschuiving en vermenging van vermogen plaatsvindt, welke afhankelijk van de feiten en omstandigheden verschilt. Geregistreerde partnerschappen kunnen in Nederland wel gemeenschappelijke bezittingen hebben vanwege het feit dat het stelsel van gemeenschap van goederen ook op hen van toepassing is. Echter, mocht, bijvoorbeeld, de ene partner in zo een geval een woning in Suriname bezitten dan zal deze niet voor de scheiding en deling in aanmerking komen omdat Suriname het geregistreerd partnerschap niet als samenlevingsvorm kent.²³⁹ Een evenwichtig juridisch kader, speciaal ontworpen naar de omstandigheden van het ongehuwd samenwonen zal daarom meer rechtszekerheid bieden.

²³⁹ Lalmohamed, Partnerschap: ongehuwd samenwonen met grote gevolgen, column-HinduLifeMagazine-nr-3-2009.

Aanbevelingen

Uit het onderzoek blijkt dat in Suriname alleen het huwelijk en het concubinaat wettelijk erkend zijn, waardoor informeel samenlevende partners van gelijk geslacht geen wettelijke bescherming genieten en hun vermogensrechtelijke vraagstukken zelf moeten regelen. Om deze situatie te verbeteren, wordt aanbevolen om het Nederlandse geregistreerd partnerschap in Suriname te introduceren. De huidige analoge toepassing van bepalingen van het huwelijksvermogensrecht op het concubinaat vertoont al enkele gelijkenissen met het Nederlandse geregistreerd partnerschap. Voor een succesvolle implementatie is een bredere toepassing van bepalingen uit het huwelijksvermogensrecht op samenlevende partners noodzakelijk. Het BW biedt reeds een juridisch kader voor de formaliteiten en vermogensrechtelijke aspecten van een dergelijk partnerschap binnen het huwelijksvermogensrecht.

De huidige wetgeving, zoals uiteengezet in artikel 1:33 BW, beperkt de analoge toepassing van huwelijksbepalingen tot relaties tussen een man en een vrouw. Omdat het huwelijk in Suriname enkel toegankelijk is voor heteroseksuele partners, kan het invoeren van een geregistreerd partnerschap aanzienlijke vooruitgang betekenen voor de rechten van de LGBTQI+-gemeenschap. Dit stelt hen in staat om hun relatie formeel te laten erkennen en gelijke rechten te genieten als gehuwden en partners die in concubinaat leven, zonder dat daarmee de definitie van het huwelijk zoals vastgelegd in artikel 1:33 BW wordt aangetast. Het geregistreerd partnerschap kan dus een ruimere wijze van juridische bescherming bieden voor buitenhuwelijkse samenlevingsvormen.

Ongehuwde partners die ervoor kiezen geen huwelijk of geregistreerd partnerschap aan te gaan, kunnen hun vermogensrechtelijke afspraken vastleggen in een (notarieel) samenlevingscontract, waardoor zij de autonomie behouden om hun relatie naar eigen wens te formaliseren. Het aanpassen van de wetgeving om de vermogensrechtelijke erkenning van meerdere ongehuwde samenlevingsvormen mogelijk te maken, zal juridische onzekerheid verminderen en zorgen voor gelijke bescherming en rechten als gehuwden. Deze hervormingen zullen bijdragen aan het harmoniseren van het Surinaamse rechtssysteem met internationaal toepasselijke normen en verbeterde rechtsposities creëren voor buitenhuwelijkse relaties.

Bronvermelding

Literatuurlijst

Autar 2017

Autar A. R. e.a., Compendium Samenwonen, Sdu: Den Haag, 2017.

Asser 2010

Asser – de Boer, Personen – en familierecht, 2010.

Asser 2023

Asser C., Asser 1-II Huwelijk, geregistreerd partnerschap en ongehuwd samenleven, Wolters Kluwer, 2023.

Asscher 2020

Asscher-Vonk, I., Leidt pensioenrecht tot pensioenplicht, Amersfoort: Sdu, 2000 Heemskerk, Mark, Pensioenrecht, Den Haag: Boom Juridisch, 2020,

Baal 2018

Baal, Yvonne, Huwelijksrecht en huwelijksvermogensrecht: Surinaamse wetgeving en internationale mensenrechten, Paramaribo: Auteur, 2018.

Baal 2008

Baal, Yvonne, Verzorgingsrechten en plichten bij huwelijk en buiten huwelijk samenleven in het Surinaams recht: surinamisering, internationalisering en regionalisering van recht, Paramaribo: Auteur, 2008.

Baal 2019

Baal, Yvonne, Wetgeving ongehuwd samenleven, SJB-december 2019.

Breederveld 2013

Breederveld, B.; Schonewille, F. (editor); Steegmans, A.M. (editor), Rechtspraak relatievermogensrecht, Den Haag: Sdu, 2013.

Bock 2008

Bock, Edward de, Ontwikkelingen in het arbeids- en pensioenrecht, Amsterdam: Houthoff Buruma, 2008.

De Boer 2024

De Boer Jan, Het Personen- en Familierecht van Suriname en de CAS-Eilanden (Curaçao, Aruba en Sint Maarten), Boom 2024.

Goussé e.a. 2021

Goussé Marion & Leturcq Marion 2021, More or Less Unmarried. The Impact of Legal Settings of Cohabitation on Labour Market Outcomes, <https://docs.iza.org/dp14520.pdf>

Heida 1997

Heida A., Alimentatie, de wettelijke onderhoudsplicht, 1997.

Hijma & OltHof 2022

Hijma J. & OltHof M.M., Surinaams Vermogensrecht, Deventer: Wolters Kluwer, 2022.

Jadnanansing 2015

Jadnanansing, Carlo, Hoofdlijnen van het Surinaamse huwelijksvermogensrecht, Paramaribo: Ralicon, 2015.

Kraan 2011

Kraan C. A. & Marck Q. J.:” Hoofdlijnen van het Surinaamse huwelijksvermogensrecht,” 2011.

Kraan 2017

Kraan C. A. e.a., Het huwelijksvermogensrecht, Den Haag: Boom Juridisch, 2017

Lalmohamed, Partnerschap: ongehuwd samenwonen met grote gevolgen, column-HinduLife Magazine-nr-3-2009.

Mourik 2015

Mourik, M.J.A. van., Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht, Deventer: Wolters Kluwer, 2015.

Nuytinck 2021

Nuytinck, A.J.M., Personen- en familierecht, relatievermogensrecht en erfrecht, Deventer: Wolters Kluwer, 2021.

Praag en Valk 2022

Praag R.M. en Valk W.L., Hoofdstukken Surinaams vermogensrecht, Deventer: Wolters Kluwer, 2022.

Plate 2020

Plate, Dirk-Jan, Pensioenoplossingen bij ontslag: gevolgen en mogelijkheden uitgebreid behandeld, Zutphen: Paris, 2020.

Saheblal 2020

Saheblal, Andre J., Het burgerlijk huwelijk en andere samenlevingsvormen, Surinaams Juristen Blad No. 2, Paramaribo, 2020.

Saheblal 2018

Saheblal, Andre J., Discriminatie verbod: Artikel 8 van de grondwet nader bezien, Surinaams Juristen Blad Nr. 3, Paramaribo, 2018.

Scharme 2014

Scharme, Wendy (editor); Antokolskaia, Masha (editor), Familierecht: een introductie, Den Haag: BJu, 2014.

Schrama 2016

Schrama Verschil moet er zijn: over gelijkheid in het familierecht, FJR Afl. 4 - april 2016.

Schols e.a. 2018

Schols F.W.J.M. en Tuinstra G.A., Relatievermogensrecht, Boom juridisch 2018.

Schonewille 2010

Schonewille, Fred, Relatievermogensrecht Geschetst, Ars Aequi Libri POD, 2010.

Schonewille 2012

Schonewille, Fred, Partijautonomie in het relatievermogensrecht, Apeldoorn: Maklu, 2012.

Soemosentono 2022

Soemosentono, Chai-Ann, De strijdigheid van artikel 80 BW met het gelijkheidsbeginsel en het recht op family life, Paramaribo, 2022.

Vandenberghe

Vandenberghe H., De juridische betekenis van het concubinaat, Gent-Leuven, 1970.

Veira 2018

Veira, Monique A., Ongehuwd samenleven. Een voorstel voor de wettelijke erkenning en bescherming van de buitenhuwelijkse gemeenschappelijke huishouding, Surinaams Juristen Blad Nr. 3, 2018, Paramaribo, Surinaamse Juristen Vereniging.

Veira 2007

Veira, Monique A., Juridische relatie tussen partners, Surinaams Juristen Blad, nr. 1 2007.

Wetgeving

WET van 5 december 2024, houdende vaststelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 no. 164)

WET van 5 december 2024, houdende vaststelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 no. 164), Memorie van Toelichting (MvT), Boek 1

Grondwet van de Republiek Suriname, S.B. 1987 no. 116

WET van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling Huurcommissie

Algemeen Pensioenwet 2014

Nederlandse wetgeving en kamerstukken

Nederland Burgerlijk Wetboek.

Nederlands Pensioenwet.

Kamerstukken II 2014/15, 33987, nr. 10.

Jurisprudentie

Hof van Justitie mei 1983, GR nr. 11260, (Richard vs. Cairo).

Hof van Justitie 19-6-1981, GR 11 026, 9Etnel/Righters).

Rechtbank in kort geding Suriname 15 januari 2025, SRU-K1-2025-2, <https://rechtspraak.sr/sru-k1-2025-2/>.

Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname 31 januari 2023, ECLI:NL: SRIS:2023:CH-03 (Toetsing art. 80 BW Suriname).

Hoge Raad 15 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1246, CB 2013-194).

Hoge Raad 10 mei 2019, ECLI:NL:2019:707, NJ 2019/248.

Hoge Raad 27 november 1981, NJ 1982, 503, (Boon/Van Loon).

Hoge Raad 12 juni 1987, NJ 1988, 150 (Kriek/Smit).

Hoge Raad 16 mei 2023, ECLI:NL: GHARL:2023:4238.

Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba 4 april 2017, ECLI:NL:OGHACMB:2017:17.

Conclusie A-G [of P-G] voor Hoge Raad 13 juli 2001, ECLI:NL:PHR:2001:ZC3603.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 april 2020, ecli:nl: gharl:2020:3491.

EHRM 7 november 2013 [GC], nrs. 29381/09 en 32684/09 (Vallianatos e.a.t. Griekenland).

EHRM 22 juni 2010, nr. 3014/04 (Schalk and Kopf v. Oostenrijk) t

EHRM 3 april 2012, nr. 42857/05 (Van der Heijden v. The Netherlands), paragraaf 50.

Verdragen

Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (Vrouwenverdrag), New York, 18 december 1979.

Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), New York, 16 december 1966.

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), Rome, 4 november 1950.

Amerikaans Verdrag inzake de rechten van de mens (AVRM), San José, 22 november 1969.

Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, Wenen, 23 mei 1969.

Internetbronnen

Demografische Statistieken 2013-2016, Publicatie augustus 2017, <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2019/09/DEMOGRAFISCHE-DATA-2013-2016.pdf>

De buitenechtelijke partner en het Nieuw Surinaams Erfrecht, <https://www.uvs.edu/wp-content/uploads/2025/07/De-buitenechtelijke-partner-en-het-nieuw-Surinaams-erfrecht-2-juli-2025-1.pdf>

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/woonsituatie/burgerlijke-staat>

Schrama 2015

Schrama, W. M. Ongehuwd samenleven. In W. M. Schrama, & M. V. Antokolskaia (Eds.), *Familierecht: Een introductie* (2 ed., pp. 191-205). Boom Juridisch, 2015

https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/385180/18458234_Schrama_ongehuwd_samenleven_2015.pdf?sequence=1

Schrama 2015

Schrama, National Report: The Netherlands: Informal relationships, March 2015

< <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/The-Netherlands-IR.pdf>

Overige

General Comment No. 16: Article 17 (Right to privacy), VN-Mensenrechtencomité (HRC) 8 april 1988, CCPR/C/35/CRP.1.

General Comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, VN-Mensenrechtencomité (HRC) 27 juli 1990, CCPR/C/36/CRP.1, documents-dds-ny.un.org.

General Recommendation No. 21: Equality in marriage and family relations, VN-Comité inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen (CEDAW) 13e sessie, 1994, A/49/38.

Bijlage 1

Rechtsvergelijken schematisch overzicht m.b.t. de verschillen en overeenkomsten in wettelijke voorzieningen van vermogensrechtelijke aard voor (informele) ongehuwde samenwoners in Suriname en Nederland.

BW			NedBW		Versillen
Artikelen	Vermogensrechten	Omschrijving	Artikelen	Omschrijving	
X	Stelsel van gemeenschap van goederen	Niet van toepassing	X	Niet van toepassing	Niet van toepassing
1:87 jo. 1:87a BW	Vergoedingsrecht volgens de beleggingsleer	De vergoedingsregeling die conform artikel 1:87 BW voor echtgenoten geldt is conform artikel 1:87a BW ook van toepassing op personen die hebben samengeleefd als waren zij gehuwd.	1:87 NedBW	Niet van toepassing	De vergoedingsrechten die voort vloeien uit artikel 1:87 NedBW zijn slecht van toepassing op echtgenoten.
1:31a BW	Bewijsvermoeden	Ingeval van geschil over de eigendom van goederen tussen twee personen die samen hebben geleefd als waren zij gehuwd worden de goederen tot een gemeenschapsgoed gerekend en voor de helft tussen de partners gedeeld.	X	Niet van toepassing	Niet van toepassing
1:165 jo 1:165a BW	Bescherming ongehuwde partner: Gebruik woning na beëindiging van het informeel samenleven	Na de beëindiging van de relatie van twee personen die samenleefden als ware zij gehuwd, kan door de rechter worden bepaald dat de andere partner het gebruik van de woning nog 9 maanden mag voortzetten. Dit recht is slechts van toepassing indien de partners tenminste 10 jaren hebben samengeleefd.	X	Niet van toepassing	Niet van toepassing
1:408b BW	Uitkering tot levensonderhoud (partneralimentatie)	Indien twee personen samen hebben geleefd als ware zij gehuwd, kan de andere partner, na beëindiging van het samenleven, anders dan door de dood, als bij de gewezen echtgenoot,	X	Niet van toepassing	Niet van toepassing

		een uitkering tot levensonderhoud toegewezen krijgen.			
4:28 lid 2 BW	Voortgezet gebruik woning na overlijden	Op grond van dit artikel heeft de partner die een duurzaam gemeenschappelijk huishouden had met de erflater het recht om het gebruik van de woning en de bijbehorende inboedel gedurende negen maanden voort te zetten.	4:28 lid 2 NedBW	Het gebruiksrecht van de woning en inboedel voor de partner die een duurzaam gemeenschappelijk huishouden had met de erflater is in de Nederlandse wetgeving van overeenkomstige toepassing.	De periode van het voortgezet gebruiksrecht is in Nederland gelimiteerd tot 6 maanden
4:30b lid 1 BW	Verzorgingsvruchtgebruik na overlijden van een partner	Volgens dit artikel heeft de langstlevende partner recht op het verzorgingsvruchtgebruik. Dit betekent dat de partner na het overlijden van de erflater het recht behoudt om de woning en inboedel te blijven gebruiken.	X	Niet van toepassing	Niet van toepassing
7:240 lid 1 BW Artikel 9 Huurwet 2020	Huur/mede huur van woonruimte	De ongehuwde partner geniet conform het BW huurbescherming. Daarnaast maken partners op grond van de Huurwet 2020, indien tenminste 2 jaren duurzaam samengewoond, van rechtswege aanspraak op medehuur.	7:267 NedBW	De samenwonende partner zou medehuurder kunnen worden indien: <ul style="list-style-type: none"> - dit is opgenomen in de huurovereenkomst - indien de partners een gemeenschappelijk hoofdverblijf hebben en een duurzame gemeenschappelijke huishouding voeren. 	In de Surinaamse situatie is de mogelijkheid voor huurbescherming beperkt tot het duurzaam samenwonen voor minimaal 2 jaren. Terwijl de Nederlandse wet met slechts een huurovereenkomst waar de ongehuwde partner is opgenomen al huurbescherming biedt. Het hebben van een gemeenschappelijk huishouden en adres bieden eveneens een garantie voor huurbescherming in de Nederlandse wetgeving.
3 lid 2 sub a & b Algemeen Pensioenwet	Partnerpensioen	De partner van de ongehuwde deelnemer heeft recht op het partnerpensioen indien zij een duurzame gemeenschappelijke	1 jo. 2a Pensioenwet	Personen die een gezamenlijk huishouden voeren of een samenleving verklaring hebben, kunnen	De voorwaarden voor een vordering of recht op partnerpensioen verschilt. In Nederland is de

		huishouding hadden van tenminste vijf jaren voorafgaand aan het overlijden of het bereiken van de gepensioneerde leeftijd van de deelnemer.		aanspraak maken op partnerpensioen indien zij een notariële samenlevingsovereenkomst hebben en de partners hun hoofdverblijf op hetzelfde adres hebben.	samenlevingsovereenkomst en een gemeenschappelijk adres vereist. Terwijl in Suriname de wetgever volstaat met een duurzaam gemeenschappelijk huishouden van tenminste 5 jaren tussen de partners.
--	--	---	--	---	---